

Univerzita Karlova

Právnická fakulta

Katedra obchodního práva

Téma diplomové práce:

Evropské mezinárodní civilní procesní právo.

Vybrané otázky.

Vedoucí diplomové práce: Prof. JUDr. Monika Pauknerová, Csc.

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Barbora Škorpová

Obsah

1. Úvod	4
2. Mezinárodní právo soukromé obecně	6
2.1 Pojem a předmět mezinárodního práva soukromého	6
2.2 Základní způsoby úpravy mezinárodního práva soukromého	8
2.3 Postavení mezinárodního práva soukromého v systému práva	10
2.4 Prameny českého mezinárodního práva soukromého	11
2.5 Prameny evropského mezinárodního práva soukromého	13
3. Evropské mezinárodní právo soukromé a procesní	15
3.1 Pojem evropského mezinárodního práva soukromého	15
3.2 Prameny evropského práva obecně	17
3.2.1 Primární právo ES	17
3.2.2 Sekundární právo ES	18
3.2.3 Obecné principy	19
3.3 Vývoj evropského mezinárodního práva soukromého a procesního před přijetím nařízení Brusel I	21
3.3.1 Bruselská úmluva o soudní příslušnosti a uznání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních	21
3.3.2 Luganská úmluva o příslušnosti a uznání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech	21
3.3.3 Unifikace a přesun soudní spolupráce v občanských věcech do I. pilíře (Amsterdamská smlouva)	22
3.3.4 Jednání v Tampere	24
3.4 Klíčové předpisy v oblasti evropského mezinárodního práva procesního	26
3.5 Nařízení Rady (ES) č. 44/2001, o soudní příslušnosti a uznání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních (tzv. nařízení Brusel I)	31
3.5.1 Souhrn vývoje	31
3.5.2 Přijetí nařízení Brusel I	31
3.5.3 Základní principy nařízení Brusel I	31
3.5.4 Struktura nařízení Brusel I	34
3.6 Příklady z judikatury ESD vtažující se k nařízení Brusel I	41
3.6.1 Rozhodnutí ESD ve věci <i>Liftransportunternehmen vs. Eurocontrol</i>	41
3.6.2 Rozhodnutí ESD ve věci <i>Sonntag vs. Waidmann</i>	41
3.6.3 Rozhodnutí ESD ve věci <i>Nürnbergger Allgemeine Versicherungs AG vs. Portbridge Transport International BV</i>	42
3.6.4 Rozhodnutí ESD ve věci <i>ASML Netherlands BV vs. Semiconductor Industry Services GmbH</i>	42

3.6.5 Rozhodnutí ESD ve věci Régie nationale des usines Renault AG vs. Maxicar SpA, Formeto	43
3.6.6 Rozhodnutí ESD ve věci Industrial Diamond Supplies vs. Riva	43
3.6.7 Rozhodnutí ESD ve věci Éric Coursier vs. Fortis Bank SA	44
3.7 Nařízení Brusel I v praxi českých soudů	44
3.8 Nařízení EP a Rady (ES) č.805/2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky (dále jen nařízení o EET)	46
3.8.1 Základní principy nařízení o EET	46
3.8.2 Struktura nařízení o EET	48
3.9 Nařízení o EET v praxi českých soudů	52
4. Porovnání výše popsaných právních předpisů tj. nařízení Brusel I a nařízení o EET ve věci uznání a výkonu rozhodnutí	56
5. Závěr	60

Seznam zkratek

Acquis-	acquis communautaire – souhrn právních předpisů a principů přijatých v rámci ES
Nařízení Brusel I	- nařízení Rady (ES) č. 44/2001, o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních
Bruselská úmluva	- Bruselská úmluva o soudní příslušnosti a uznání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních
EET	- evropský exekuční titul
EFTA	- European Free Trade Association neboli Evropské sdružení volného obchodu
EHS	- Evropské hospodářské společenství
ES	- Evropské společenství
ESD	- Evropský soudní dvůr
EU	- Evropská unie
Luganská úmluva	- Luganská úmluva o soudní příslušnosti a uznání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních
Nařízení o EET	- nařízení EP a Rady (ES) č. 805/2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky
o.s.ř.	- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
SES	- Smlouva o založení Evropského společenství
SEU	- Smlouva o založení Evropské unie
ZMSPaP	- zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů

I. Úvod

Mezinárodní právo soukromé je tradičním a uznávaným oborem práva, který má kořeny již v prvopočátcích vzniku civilního práva, neboť právě zásady a normy obchodního práva jsou spjaty s rozvojem obchodu a civilizace. Lze předpokládat, že již první obchodníci, kteří cestovali za obchodem přes hranice jednotlivých státních či quasistátních celků, museli řešit otázky rozdílných obchodních zvyklostí a pravidel a že z jejich přístupu se vyvinuly první kolizní normy. Postupem času byly hmotněprávní normy doplněny i normami mezinárodního práva civilního procesního.

Vzhledem k širokému záběru mezinárodního práva soukromého jsem se rozhodla ve své práci zaměřit na jeho procesní část, a to převážně na její evropskou dimenzi. Po exkurzu do mezinárodního práva soukromého obecně – jeho pojmu, předmětu a pramenů jsem se tak soustředila na mezinárodní evropské civilní procesní právo. Od obecných institutů evropského práva a přes zmapování vývoje evropského mezinárodního procesního práva směřuje diplomová práce ke svému meritu, kterým je detailní rozbor dvou klíčových právních norem, a to nařízení Rady (ES) č. 44/2001, o soudní pravomoci a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních (známé pod označením Brusel I) a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky.

Součástí práce je i shrnutí nejdůležitějších souvisejících judikátů Evropského soudního dvora, které byly judikovány v souvislosti s Bruselskou úmluvou o soudní příslušnosti a uznání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních a které jsou z větší části aplikovatelné i na problematiku Bruselu I.

Závěrečná část práce je věnována pohledu na obě výše uvedená nařízení, popisu jejich vzájemného doplňování se a komparaci obou těchto uvedených nařízení.

Po vypracování osnovy této mé diplomové práce resp. její základní části a po jejím projednání s vedoucím práce Prof. JUDr. Monikou Pauknerovou, CSc. se mi do rukou dostala její nová kniha Evropské mezinárodní právo soukromé, která mě utvrdila v další mé práci. Děkuji tímto její autorce za to, že mě na skutečnost, že kniha vyjde před dokončením mé diplomové práce, upozornila, neboť mi byla inspirací při jejím dokončení. Stejně tak děkuji Prof. JUDr. Monice Pauknerové za její lidský přístup, trpělivost a podporu při studiu dané problematiky.

V Praze 22. srpna 2008

2. Mezinárodní právo soukromé obecně

2.1 Pojem a předmět mezinárodního práva soukromého

Mezinárodní právo soukromé je souborem právních norem, které výlučně upravují soukromoprávní vztahy s mezinárodním (zahraničním/přeshraničním) prvkem, tj. vztahy zejména práva občanského, obchodního, rodinného a pracovního. Nedílnou součástí mezinárodního práva soukromého jsou i procesní normy upravující postup soudů, jiných orgánů, účastníků, popř. jiných osob, a vztahy mezi nimi vznikající v řízení o soukromoprávních věcech, v nichž je obsažen výše uvedený mezinárodní prvek.¹

Tento mezinárodní prvek spočívá většinou v okolnosti, že jeden ze subjektů daného vztahu je cizincem nebo má v cizím státě bydliště či obvyklý pobyt, právnická osoba pak své sídlo. Mezinárodní prvek však může spočívat i v dalších skutečnostech - např. v jiném státě se nachází místo plnění smlouvy nebo místo výkonu práce na základě pracovní smlouvy, v zahraničí došlo ke vzniku škody, nachází se zde nemovitost, která je předmětem dědického řízení probíhajícího před tuzemským soudem apod.²

Úprava těchto vztahů spadá do samostatného právního odvětví, přičemž mezinárodní prvek je vymezen subjektem právního vztahu (účastník vztahu je cizí st. příslušník), skutečnostmi právně významnými pro vznik a existenci právního vztahu (nastala v zahraničí), předmětem právního vztahu (je umístěn v cizině či jinak vázán na oblast v cizině nebo ho tam má být dosaženo) nebo se jedná o právní vztah, který právně souvisí nebo je právně závislý na jiném právním vztahu, jestliže se tento hlavní (základní) vztah řídí cizím právem. Vztah k zahraničí přitom musí být dostatečně významný tj. nesmí být zjevně zanedbatelný (např. jde-li o nákup výrobku, který byl vyroben a dovezen ze zahraničí).

---

¹ Kučera Z., Mezinárodní právo soukromé, 6. vydání, Brno, 2004

² Pauknerová M., Evropské mezinárodní právo soukromé, C.H.Beck, 2008

Základním stavebním kamenem mezinárodního práva soukromého je skutečnost, že právní úprava soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem je záležitostí každého státu a tyto vztahy se také vždy musí řídit konkrétním právním řádem některého státu. Účastníky těchto vztahů jsou převážně fyzické či právnické osoby, které však sami osobě nevystupují jako subjekty mezinárodního práva. Účastníkem těchto vztahů může být přirozeně i stát nebo mezinárodní organizace s mezinárodněprávní subjektivitou – v tomto případě však vystupují jako subjekty soukromého práva. Jak již bylo řečeno výše, právní normy upravující tyto vztahy tvoří samostatné právní odvětví, nejsou součástí občanského práva a jejich úprava je plně v působnosti každého státu, přitom však nejsou součástí mezinárodního práva, i když přirozeně podléhají jeho vlivu. Např. ustanovení § 2 ZMPSaP koriguje tvorbu a použití vnitrostátních předpisů v souvislosti s mezinárodními smlouvami, kterými je Česká republika vázána a dle ustanovení § 47 ZMPSaP plní stát svou povinnost vyplývající z obecného mezinárodního práva vyjmout z pravomoci svých orgánů cizí státy a osoby požívající imunity.

V rámci mezinárodního práva soukromého pak rozlišujeme mezinárodní právo soukromé procesní, které tvoří soubor právních norem upravujících postup soudů popř. jiných orgánů při rozhodování o vztazích s mezinárodním prvkem, postup účastníků těchto řízení, stejně jako i samotné vztahy mezi nimi vznikající resp. řízení o nich. Tato složka mezinárodního práva soukromého je stejně důležitá jako hmotněprávní normy, neboť tyto by jinak byly obtížně vymahatelné a vynutitelné a tedy právně imperfektní.

2.2 Základní způsoby úpravy mezinárodního práva soukromého

Pro úpravu soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem převládají v právních řádech jednotlivých států dva způsoby regulace.³

Jedním z nich je kolizní metoda, tedy regulace pomocí kolizních norem. Tak se označují právní normy, které samy o sobě neobsahují hmotněprávní regulaci, určují však jednoznačně právo, kterým se daný vztah bude řídit. Jde tedy o to, že v případě soukromoprávního vztahu s mezinárodním prvkem vztahujícím se přirozeně ke dvěma nebo více státům resp. jejich právním řádům je třeba určit, kterým právním řádem se bude tento vztah od počátku řídit. Tento právní řád se pak zvolí právě pomocí dané kolizní normy zakomponované v jednotlivých právních řádech každého státu na základě daných hledisek – tzv. hraničních určovatelů. Těmito hraničními určovateli mohou být např. subjekt daného právního vztahu (účastník), místo vzniku tohoto vztahu (např. místo úkonu, vzniku škody), jeho obsah (konkrétní chování, např. místo plnění) nebo i konkrétní předmět (např. kupní smlouva, licenční smlouva). Jednotlivé právní řády jsou si přitom postaveny na roveň a stát tak připouští ochotu nahradit v konkrétním případě hmotněprávní normy obsažené ve svém právním řádu normami cizími upravujícími dané vztahy třeba i odlišně. Až na základě zvoleného právního řádu se poté určují konkrétní práva a povinnosti účastníků daného soukromoprávního vztahu s mezinárodním prvkem, jedná se tedy o výběr rozhodného práva s možnou korekcí ve formě tzv. výhrady veřejného pořádku či použití imperativních norem...

Druhou nejčastěji používanou metodou regulace soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem je použití tzv. přímé metody, tedy metody založené na užívání přímých norem. Jsou to takové hmotněprávní normy, které samy bez odkazu na právní řád některého státu stanoví práva a povinnosti účastníků daného právního vztahu. Tyto normy obvykle sjednávají státy mezi sebou na základě mezinárodních smluv upravujících výlučně právě soukromoprávní vztahy s mezinárodním prvkem a začleňují je tak do svých

---

³ Kučera Z., Mezinárodní právo soukromé, 6. vydání, Brno, 2004

právních řádů. Prostřednictvím těchto smluv pak dochází k jejich přímé aplikaci, kdy státy vlastně nahradí rozdílnou právní úpravu zakotvenou ve svých právních řádech jednotnou úpravou stanovenou v těchto přímých normách, dochází tak tedy k unifikaci práva. Teoreticky pak může dojít k situaci, kdy dva právní vztahy obdobného obsahu mohou být regulovány různou právní úpravou, neboť zatímco pro vnitrostátní soukromoprávní vztahy se použije právní řád daného státu, pro obdobné soukromoprávní vztahy obsahující však navíc mezinárodní prvek se použijí přímé normy mezinárodního práva soukromého.

Kromě kolizních a přímých norem (ať už vnitrostátního či mezinárodního původu) se v mezinárodním právu soukromém setkáváme také s právními normami věcnými a v neposlední řadě s právními normami procesními. Věcné normy jsou takové, které jsou určeny výlučně nebo převážně pro úpravu určitých soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem, které se však nepoužijí bezprostředně, nýbrž až v rámci právního řádu, na který před tím odkázala kolizní norma. O významu norem procesních bylo pojednáno již výše a jejich konkrétní dopad na soukromoprávní vztahy s mezinárodním prvkem bude předmětem další části této práce.

2.3 Postavení mezinárodního práva soukromého v systému práva

Jak již bylo uvedeno výše, mezinárodní právo soukromé je součástí právního řádu každého státu a je samostatným zvláštním odvětvím tohoto právního řádu.

2.4 Prameny českého mezinárodního práva soukromého

Na právní řád daného státu je třeba pohlížet komplexně a volit vždy mezi různými prameny práva. Těmi, které jsou relevantní pro české mezinárodní právo soukromé, jsou následující:

Vnitrostátní prameny:

základním pramenem je zákon č. 97/1963 Sb., zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním; jeho účelem je stanovit, kterým právním řádem se řídí občanskoprávní, rodinné, pracovní a jiné podobné vztahy s mezinárodním prvkem, dále pak upravit právní postavení cizinců, jakož i stanovit postup českých justičních orgánů při úpravě těchto vztahů a rozhodování o nich;

dalším pramenem mezinárodního práva procesního pak je zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, resp. některá jeho ustanovení, stejně jako například zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, resp. některá jeho ustanovení

kolizní normy nalezneme dále například v zákoně č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, a dalších zákonech tvořících právní řád České republiky

Mezinárodní smlouvy:

jednotlivé dvoustranné či vícestranné smlouvy o zajištění právní pomoci a uznání a výkonu rozhodnutí

smlouvy obsahující unifikující kolizní normy

smlouvy obsahující unifikující hmotněprávní přímé normy

smlouvy obsahující ustanovení týkající se procesních postupů, například v oboru rozhodčího řízení

smlouvy v oblasti obchodního a hospodářského styku vztahující se k organizaci
či upravující konkrétně jednotlivé oblasti

smlouvy o diplomatických a konzulárních stycích

Vztah dvou výše uvedených skupin pramenů je upraven v ustanovení § 2 ZMPSaP: „*Ustanovení tohoto zákona se použije, jen pokud nestanoví něco jiného mezinárodní smlouva upravující danou otázku, kterou je Česká republika vázána.*“, a dále pak v čl. 10 Ústavy České republiky: „*Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.*“

Vztah mezinárodních smluv navzájem (jejich konflikt) je pak řešen v rámci jejich ustanovení, a není-li takových, pomocí ustanovení Vídeňské úmluvy o smluvním právu, která byla sjednána ve Vídni v roce 1969 po dvacetileté kodifikační práci a vstoupila v platnost dne 27. ledna 1980, pro tehdejší československo pak vstoupila v platnost dne v roce 1987 a její oficiální český překlad Úmluvy byl vyhlášen pod č. 15/1988 Sb.

2.5 Prameny evropského mezinárodního práva soukromého

Prameny evropského práva se obecně dělí na primární, sekundární a terciální. Primární prameny práva tvoří tzv. zakladatelské smlouvy včetně jejich změn, smlouvy o přistoupení nových členských států a další akty s nimi související, obecné právní principy. Mezi sekundární prameny práva řadíme nařízení, směrnice, doporučení, rozhodnutí a stanoviska. Terciální prameny práva pak jsou smlouvy uzavřené mezi členskými státy za účelem dosažení cílů stanovených zakladatelskými smlouvami.

Podrobněji se této otázce dovolím věnovat v části o Evropském mezinárodním soukromém právu a procesním. Zde si dovolím pouze poznamenat, že dle Smlouvy o založení evropského společenství (SES) je k provádění společné politiky určité oblasti oprávněno pouze samo Společenství, smí tedy přijímat a provádět závazky s účinkem pro celou oblast aplikace komunitárního právního řádu, a členské státy nemají nadále právo sjednávat s třetími státy závazky, jež by mohly tuto politiku resp. její prosazování ovlivnit.

Významným důsledkem tohoto pravidla pro Českou republiku je následující: dohody uzavřené se třetími státy před přistoupením platí podle čl. 307 SES tj. práva a závazky z těchto dohod nejsou dotčeny; pokud jsou však tyto dohody neslučitelné s ustanoveními SES, použije příslušný členský stát všech vhodných prostředků k odstranění těchto neslučitelností. Mezinárodních smluv se nadále používá ve věcech, které nejsou v rámci SES upraveny resp. vyhrazeny ES / EU, přičemž při uzavírání nových mezinárodních smluv platí pro členský stát obecná povinnost stanovená v čl. 10 SES zdržet se jakýchkoliv opatření, jež by mohla ohrozit uskutečnění cílů SES.

Závěrem lze shrnout, že důležitým aspektem při stanovení jakýchkoliv pravidel je zajištění právní jistoty účastníků konkrétních soukromoprávních vztahů zahrnující možnost předvídat výsledek rozhodování o těchto vztazích, a

to i přes určité nedokonalosti kolizní metody či metody použití přímých norem, přičemž ostatní přístupy mohou plnit určitou pomocnou funkci.

3. Evropské mezinárodní právo soukromé a procesní

3.1 Pojem evropského mezinárodního práva soukromého

Stejně jako mezinárodní právo soukromé i evropské mezinárodní právo soukromé ve svém širším pojetí představuje spojení kolizních norem, přímých norem a norem práva procesního s tím rozdílem, že v rámci ES/EU převažují při úpravě vztahů normy kolizní a procesní, a to z důvodu snadnější postupné unifikace. Členství v ES/EU nezbavuje členské státy suverenity; i z tohoto důvodu se členské státy brání přímým zásahům do svých právních řádů. Zdá se, že kolizní normy určující rozhodné právo a příslušnost soudů resp. postup těchto soudů jsou pro ně přijatelnější formou sjednocování práva.

Rovněž v evropském mezinárodním právu soukromém se objevuje pojem mezinárodní prvek, tedy takový prvek, který jednotlivé soukromoprávní vztahy vyčleňuje z oblasti regulace vnitrostátních právních norem a určuje pro jejich řešení normy z oblasti evropského mezinárodního práva soukromého. K pojmu mezinárodní, přeshraniční či komunitární mezinárodní prvek resp. k jeho přesnému vymezení se vyjadřoval i ESD v odůvodnění rozsudku ve věci Owusu, avšak ani zde nebyl podán jednoznačný a přesvědčivý výklad jak přesně pohlížet na přeshraniční prvek a do jaké míry tento ovlivňuje mezinárodní příslušnost soudu. Ustanovení §1 odst. 1 zákona č. 629/2004 Sb., o zajištění právní pomoci v přeshraničních sporech v rámci Evropské unie, jde o krok dále, když definuje přeshraniční spor v rámci EU jako spor vyplývající z občanskoprávních nebo obchodních vztahů, jehož účastník má místo svého pobytu v jiném členském státě EU, než ve kterém působí soud, který spor rozhoduje.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že předmětem evropského mezinárodního práva soukromého jsou soukromoprávní vztahy vznikající v rámci obchodních a jiných soukromoprávních styků probíhajících uvnitř EU, které podléhají jednotné právní regulaci předurčené zněním čl. 65 SES definujícím oblast soudní spolupráce v občanských věcech.

Opatření v oblasti soudní spolupráce v občanských věcech s mezinárodním prvkem přijímána podle článku 67, pokud je to nutné k řádnému fungování vnitřního trhu, zahrnují mimo jiné:

- a) zlepšení a zjednodušení :
  - systému mezinárodního doručování soudních a mimosoudních písemností,
  - spolupráce při opatřování důkazů,
  - uznání a výkon soudních a mimosoudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech,

- b) podporu slučitelnosti kolizních norem platných v členských státech a předpisů pro řešení kompetenčních sporů,

- c) odstraňování překážek řádného průběhu občanskoprávního řízení, popřípadě podporu slučitelnosti úpravy občanskoprávního řízení v členských státech.

Smyslem tohoto článku je zabezpečení fungování systému řešení přeshraničních sporů (pokud možno snadno a rychle) a cílem je nastolení určité právní jistoty podporující fungování a rozvoj vnitřního trhu. Je přirozené, že v rámci obchodních přeshraničních aktivit dochází ke konfliktům mezi jednotlivými subjekty, a že je třeba tyto konflikty rychle a spravedlivě řešit, neboť v opačném případě by mohlo z důvodu takovýchto negativních zkušeností dojít k poklesu přeshraničních aktivit nebo k jejich přesunu do zemí, kde právní řád funguje lépe, což by pak dále vedlo k tomu, že by vznikaly značné ekonomické a jiné rozdíly v rámci ES/EU. Od rozdílnosti v aspektech podstatných pro fungování společnosti je pak již vždy jen kousek k nestabilitě, která pak opět brání dalšímu rozvoji. Toto však není s souladu s cíli stanovenými v primárních pramenech ES/EU (tedy především v SES) a důkladné zajištění fungování v oblasti soudní spolupráce by mělo podobným scénářům napomoci zabránit.

3.2 Prameny evropského práva obecně

Prameny práva ES se obecně člení na právo primární, právo sekundární, které vychází z práva primárního, a dále pak právo terciární (komunitární úmluvy uzavírané mezi členskými státy EU navzájem pokrývající dosud neřešené oblasti, jejichž konkrétní podoba však byla nezbytná pro fungující spolupráci těchto států), které ovšem s rozvojem práva sekundárního ztrácí na svém významu, neboť je systematicky nahrazováno předpisy v rámci práva sekundárního, a je pojímáno jako pramen práva ES pouze v širším slova smyslu.

3.2.1 Primární právo ES

Primární právo ES tvoří zakladatelské smlouvy včetně smluv je pozměňujících či doplňujících a dále pak smlouvy o přistoupení dalších členských států ve znění případných změn. Základní smlouvou je dnes Smlouva o založení Evropského společenství (SES) ve znění změn a doplňků, která navázala na Římskou smlouvu o založení Evropského hospodářského společenství z roku 1957. Vedle ní pak stojí a společně doplňuje politiku a formy spolupráce Smlouva o Evropské unii (SEU). V současné době probíhá proces přijetí tzv. Lisabonské smlouvy, která by měla obě tyto smlouvy novelizovat a společně zahrnout ve Smlouvě o fungování Evropské unie. Prozatím se tak ale nestalo, pro realizaci pramenů sekundárního práva ES jsou tedy podstatná ustanovení smlouvy SES, která stanoví základní principy a zásady, předmět těchto pramenů v souladu s cíli definovanými SES, postup jejich přijímání a v neposlední řadě institut ESD, který je nezbytný k zajištění dodržování práva při výkladu a provádění SES a sekundárních pramenů práva ES z ní vycházejících (viz. článek 220 SES).

3.2.2 Sekundární právo ES

Jak již bylo uvedeno výše, sekundární prameny práva ES vycházejí ze SES, konkrétně jejího článku 249, který stanoví, že ke splnění úkolů a za podmínek stanovených SES Evropský parlament společně s Radou, Rada a Komise vydávají nařízení a směrnice, přijímají rozhodnutí a vydávají doporučení nebo zaujímají stanoviska. Tyto předpisy jsou nejvýznamnějšími prameny evropského mezinárodního soukromého práva, neboť na rozdíl od primárních pramenů zabírajících se převážně organizací a fungováním ES/EU obecně sekundární prameny řeší problematiku soukromoprávních vztahů vznikajících v rámci ES/EU a jejich případného řešení.

Článek 249 SES konkrétně specifikuje, že nařízení má obecnou působnost, je závazné v celém rozsahu a přímo použitelné ve všech členských státech. Znamená to tedy, že nařízení platí přímo ve všech členských státech (závazné je pro členské státy i soukromé fyzické a právnické osoby) a nevyžaduje vydání vnitrostátního prováděcího předpisu. Takový postup je dokonce podle judikatury ESD nežádoucí, nicméně někdy může nastat i situace, kdy je třeba upravit vnitrostátní předpisy v souladu s nově přijatým nařízením. Nařízení je tedy přímým nástrojem směřujícím nejkratší cestou k unifikaci práva ES bez rizika pozměnění jeho smyslu formou prováděcích předpisů.

Směrnice je dle ustanovení článku 249 SES závazná pro každý stát, kterému je určena, pokud jde o výsledek, jehož má být dosaženo, přičemž volba formy a prostředků se ponechává vnitrostátním orgánům. Jsou tedy jakousi instrukcí ES směřující vůči jednotlivým státům (nebo i více státům současně) a očekává se, že státy tyto směrnice naplní tím, že právní řád přizpůsobí dle své vlastní úvahy tak, aby dosažený stav odpovídal stavu daném předmětnou směrnicí, to vše v časově lhůtě vymezené rovněž v předmětné směrnici. Směrnice tedy na rozdíl od nařízení není přímo použitelná a nemá přímý účinek resp. její přímý účinek může nastat až v momentě, kdy není členským státem řádně ve stanovené lhůtě provedena, a to za předpokladu, že ustanovení takto neprovedené směrnice jsou jasná, konkrétní a bezpodmínečná. ESD se k tomuto tématu mimo jiné vyjádřil v rámci řízení o předběžné otázce předložené mu

italskými soudy v případě Francovich.⁴ Směrnice se zdají být vhodným nástrojem pro rámcovou úpravu, na kterou pak navazují konkrétní nařízení, nebo pro základní sjednocení a přípravu pro další konkrétní úpravu v dané oblasti.

Rozhodnutí je závazné v celém rozsahu pro ty, jimž je určeno, a stejně jako doporučení a stanoviska, která nejsou závazná, mají jako sekundární pramen práva ES v porovnání s dříve uvedeným zanedbatelný význam.

3.2.3 Obecné principy

Specifické postavení v systému práva ES mají obecné principy komunitárního práva, které jsou nepsanou formou práva a metanormativní strukturou, která je systémovým základem konstrukce komunitárního práva, považovaným ESD za integrální součást komunitárního práva. Jejich vznik, význam i funkce souvisí s mezinárodně smluvní formou ústavněprávních základů evropské integrace a přijatou legislativní koncepcí založenou na obecně konstruovaných převážně teleologických ustanoveních v rámci zakladatelských smluv, k jejichž interpretaci a aplikaci slouží právě soustava obecných principů a pravidel zajišťující systémovou integritu a dynamiku.⁵ Zde pak přirozeně nastupuje autorita ve formě ESD, který je vybaven pravomocemi k interpretaci práva ES a který obecné principy metodicky využívá při výkladu zakladatelských smluv a vyplňování mezer komunitárního práva a přirozeně je považuje za rovnocenný pramen práva ES. I zde však dochází k situacím, kdy interpretace obecných principů ESD v rámci jednotlivých rozhodnutí se zdá být někdy účelová a navíc je obtížné příslušná rozhodnutí generalizovat a spatřovat v nich relevantní dosahy pro kolizní právo ES.⁶ ESD přesto pojímá tyto obecné principy jako ekvivalent k primárním pramenům práva ES a v důsledku toho dochází k jejich aplikační přednosti v případě konfliktu s normami sekundárního práva ES. Příkladem takového obecného principu je ochrana základních práv, rovnosti a nediskriminace, proporcionalita, zajištění právní jistoty apod.

⁴ Rozsudek ESD C-6/90 - Francovich, SbSD, 1991, str. I-5357

⁵ Donné M., Obecné principy komunitárního práva, epravo, 2008

⁶ Pauknerová M., Evropské mezinárodní právo soukromé, C.H.Beck, 2008

Na závěr této části o pramenech evropského práva si dovoluji poznamenat, že všechny jazykové verze přijatých předpisů jsou závazné a že je tedy vhodné při jejich studiu porovnat v případě nejasností více verzí.

3.3 Vývoj evropského mezinárodního práva soukromého a procesního před přijetím nařízení Brusel I

3.3.1 Bruselská úmluva o soudní příslušnosti a uznání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních

Pramenem práva, který předcházel přijetí nařízení Brusel I (a který toto nařízení v rámci ES také později prakticky plně nahradilo) je Bruselská úmluva, která byla na základě článku 293 SES přijata roku 1968 v Bruselu členskými státy tehdejšího EHS. Postupně k této úmluvě přistoupili i nově přistoupivší členské státy a stala se tak základem pro vymáhání spravedlnosti v rámci přeshraničních sporů v oblasti ES/EU. Dnes se již prakticky nepoužívá, ale její obrovský význam spočívá i nadále v užitečnosti z hlediska judikatury ESD i pro nařízení Brusel I, které vzhledem k relativně krátké době užívání nebylo předmětem výkladu EDS ve všech svých částech. Neopominutelné jsou rovněž doposud získané zkušenosti členských států s postupem v souladu s touto úmluvou, neboť (vzhledem k jejímu vztahu k nařízení Brusel I, jehož návaznost je zakotvena přímo v jeho článku 68) je možné využít tyto zkušenosti i při aplikaci právě nařízení Brusel I.

3.3.2 Luganská úmluva o příslušnosti a uznání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech

Stejnou problematikou jako výše uvedená Bruselská úmluva se zabývá také Luganská úmluva z roku 1988. Tato úmluva byla na rozdíl od předchozí uzavřena mezi členskými státy EHS a členskými státy EFTA. Po přijetí dále rozvedeného nařízení Brusel I vyvstala také potřeba aktualizovat i tuto úmluvu. Po projednání se signatáři Luganské úmluvy došlo k její aktualizaci v roce 2007.

3.3.3 Unifikace a přesun soudní spolupráce v občanských věcech do I. pilíře (Amsterdamská smlouva)

Evropské mezinárodní právo soukromé a procesní bývá právem považováno za nejrychleji se rozvíjející oblast v rámci EU, která se unifikuje skutečně závratným tempem. „Unifikace“ v tomto kontextu znamená skutečné sjednocení, nikoliv pouhé sblížení či přibližování právních norem, ke kterému většinou dochází v oblasti soukromého práva hmotného.⁷ Základním východiskem pro tento stav je „prostor svobody, bezpečnosti a práva“ vyhlášený v rámci tzv. Amsterdamské smlouvy z roku 1997 (v platnost vstoupila roku 1999) novelizující Smlouvu o založení Evropského společenství (SES). Tato navazuje na Maastrichtskou smlouvu a zřízení Evropské unie (SEU) z roku 1992, která vedle Evropského společenství a důrazu na fungování jednotného trhu zakládá další dva pilíře spolupráce a sice II. pilíř – společná zahraniční a bezpečnostní politika a III. pilíř – spolupráce v oblasti justice a vnitřních věcí. Amsterdamská smlouva zásadně přehodnotila důležitost výše uvedené spolupráce v oblasti justice a vnitřních věcí a přesunula ji do I. pilíře, přičemž ve III. pilíři pak ponechala spolupráci ve věcech trestních. Tento přesun se odrazil ve výše uvedeném článku 65 SES a jeho význam pro fungování ES/EU a dosahování stanovených cílů je zcela zásadní. Obsah článku 65 SES není rigidní a nadále se vyvíjí. Tato problematika však přesahuje rámec této práce a není zde tedy plně reflektována. Důležitým faktorem je zásadní impuls k unifikaci práva, a to zejména ve formě nařízení a směrnic, jež se postupně snaží pokrýt veškeré klíčové oblasti pro fungování trhu v rámci ES/EU a také další oblasti úzce s tímto související.

Opatření v oblasti soudní spolupráce v občanských věcech dle výše uvedeného článku 65 SES musí splňovat 3 kumulativní kritéria a to:

musí se jednat o občanské věci,

tyto musí obsahovat mezinárodní prvek a

musí být nezbytné k fungování vnitřního trhu.

---

⁷ Pauknerová M., Perspektivy mezinárodního práva soukromého a procesního v Evropské unii, 2005

Pojem „občanské a obchodní věci“ a jeho obsah dokreslují i úvodní ustanovení nařízení Rady (ES) č. 44/2001, o soudní příslušnosti a uznání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních (nařízení Brusel I), která v rámci oblasti působnosti popisují, které záležitosti jsou předmětem jejich úpravy resp. které z nich ustanovením tohoto nařízení nepodléhají. Přesnější definici toho, co považovat za „věci občanské a obchodní“ přináší postupně až judikatura ESD (viz dále), která má pak dále vliv na znění dalších právních předpisů, neboť názory ESD a jeho vymezení pojmů jsou při jejich tvorbě přirozeně zohledňovány.

O pojmu mezinárodní prvek či spíše v tomto smyslu přeshraniční prvek bylo v této práci pojednáno již výše.

V této souvislosti se nabízí otázka, co vše je nezbytné k řádnému fungování vnitřního trhu. Článek 2 SES vymezuje posláním Společenství vytvoření společného trhu a hospodářské a měnové unie a provádění společných politik nebo činností uvedených v člancích 3 a 4 SES podporujících harmonický, vyvážený a udržitelný rozvoj hospodářských činností, vysokou úroveň zaměstnanosti a sociální ochrany, rovné zacházení pro muže a ženy, trvalý a neinflační růst, vysoký stupeň konkurenceschopnosti a konvergence hospodářské výkonnosti, vysokou úroveň ochrany a zlepšování kvality životního prostředí, zvyšování životní úrovně a kvality života, hospodářskou a sociální soudržnost a solidaritu mezi členskými státy. Článek 3 odst. 1 písm. c) pak vymezuje vnitřní trh jako prostor, který se vyznačuje odstraněním překážek volného pohybu zboží, osob, služeb a kapitálu mezi členskými státy. Je jen přirozené, že s postupným pokrytím základních potřeb v oblasti zajištění řádného fungování vnitřního trhu se vlastně definice toho, co všechno je v tomto smyslu potřebné, neustále rozšiřuje. I přesto je však třeba důsledně dbát o zachování legálního rozsahu interference komunitárního práva. Původní zajištění volného pohybu zboží, doplněné pohybem služeb a kapitálu, přirozeně dále vyžadovalo zajištění i volného pohybu osob. S tím souvisí také záležitost sociální politiky a spojená otázka rodinné politiky. V tomto okamžiku je možno zřetelně identifikovat přesah původně zamýšlené obchodní oblasti. Změnami

v tomto smyslu se zabývají i autoři připravovaných dokumentů přinášejících změny v uspořádání ES/EU. Toto téma však opět překračuje rámec a možnosti této práce.

Na tomto místě pokládám za vhodné upozornit na skutečnost, že stejně jako ostatní oblasti upravované SES, i opatření v oblasti soudní spolupráce v občanských a obchodních věcech mají v souladu právě se SES jistá omezení spočívající v zásadách zakotvených v SES, konkrétně v článku 5. Jedná se především o zásadu subsidiarity, která stanoví, že přijímaná opatření by se měla vztahovat pouze na oblasti, kde nelze vymezených cílů dosáhnout v plné míře či dostatečně kvalitně na úrovni členských států, a dále pak o zásadu proporcionality, která pak stanoví, že činnost Společenství by neměla nepřekračovat rámec toho, co je nezbytné pro dosažení cílů stanovených SES.

3.3.4 Jednání v Tampere

Jak bylo uvedeno výše, Amsterdamská smlouva přinesla podstatnou změnu zejména oblastech víz, azylu, imigrace a dalších otázkách spojených s volným pohybem osob. Tyto instituty měly do budoucna podléhat režimu *Acquis communautaire*, neboť Evropská komise získala právo zákonodárné iniciativy a ESD získal v těchto oblastech soudní pravomoc. Výsledky jednání v Amsterdamu umožnily Evropské unii další rozvoj v tomto směru. Při setkání Evropské rady ve finském Tampere v roce 1999 se vrcholní představitelé členských států shodli na nutnosti vypracování akčního plánu na období 1999 – 2004. V této souvislosti byl vůbec poprvé jeden z evropských komisařů pověřen řízením otázek svobody, bezpečnosti a justice.

Iniciativy Evropské komise byly při tomto jednání zaměřeny na tři oblasti. Na prvním místě byla stanovena otázka azylové a migrační politiky, ve které se Evropská unie zaměřila na společná pravidla a postupy aplikované při přijímání žadatelů o azyl a legálních imigrantů a také na pravidla pro boj proti nelegálnímu přistěhovalectví. Další oblast jednání byla zaměřena na boj proti zločinu, kdy se prioritou stalo posílení policejní spolupráce rozvíjením aktivit

Europolu založeného již v roce 1994. Tento institut se zaměřil zejména na usnadňování přeshraničních vyšetřování a trestních stíhání v oblasti organizovaného zločinu. V tomto kontextu byl v roce 2003 zřízen Eurojust se sídlem v Haagu.

Z hlediska evropského mezinárodního práva soukromého procesního byla jako zásadní problém identifikována otázka přístupu k justici. Následně bylo přiznáno jednotlivcům i společnostem jednoho členského státu právo na uplatňování jejich práv v jiném členském státě a v neposlední řadě i garance uznání rozhodnutí soudních orgánů v oblasti civilního (vzhledem k tématu jednání v Tampere přirozeně také trestního) práva v ostatních státech Evropské unie.

Projekt vybudování prostoru svobody, bezpečnosti a práva byl nadále rozvíjen v tom smyslu, že Evropská rada vyzvala Radu ES k přijetí opatření týkajících se přeshraničních sporů, konkrétně jejich zjednodušení a zároveň zefektivnění. Mělo se jednat především o zajištění procesní stránky věci spočívající v prohloubení spolupráce soudů členských států, zajištění uznávání a výkonu rozhodnutí přijatých v jiných členských státech, zjednodušení administrativních záležitostí s tímto souvisejících mimo jiné prostřednictvím standardních vícejazyčných formulářů a podobně. Na toto přirozeně navazuje otázka právní pomoci, která zde byla rovněž diskutována.

Výsledkem jednání v Tampere bylo vypracování výše uvedeného akčního plánu, kde bylo mimo jiné avizováno plánované přijetí nařízení Brusel I, stejně jako zde byly naznačeny kroky směřující k odstranění zdlouhavého a nákladného vymáhání pohledávek bránícího rozvoji vnitřního trhu. K tomu měl dle záměru účastníků přispět i institut evropského exekučního titulu pro nesporné pohledávky zaručující minimální standart daného řízení.

3.4 Klíčové předpisy v oblasti evropského mezinárodního práva procesního

Mezi nejvýznamnější komunitární předpisy v této oblasti lze zařadit zejména:

Nařízení Rady (ES) č. 44/2001, o soudní pravomoci a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních (nařízení Brusel I) novelizované nařízením Komise č. 1937/2004 a č. 2245/2004, kdy došlo ke změně příloh I, II, III a IV tohoto nařízení. Jeho základním úkolem je sjednotit pravidla pro určení příslušnosti v občanských a obchodních věcech v mezinárodním ohledu a zjednodušit formality s ohledem na rychlé a jednoduché uznávání a výkon rozhodnutí členskými státy, pro které je toto nařízení závazné. Blíže viz kapitola Nařízení Rady (ES) č. 44/2001, o soudní příslušnosti a uznání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních (tzv. nařízení Brusel I).

Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003, o soudní pravomoci, uznávání a výkonu rozsudků ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti (tzv. nařízení Brusel II a), kterým se ruší dosud platné nařízení č. 1347/2000 o soudní pravomoci a uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti obou manželů k dětem (tzv. nařízení Brusel II);

Evropská rada na zasedání v Tampere, jak již bylo uvedeno výše, potvrdila zásadu vzájemného uznávání soudních rozhodnutí jako základ vytvoření skutečného soudního prostoru a jako jednu z priorit určila právo na styk s dítětem. Nařízení Rady (ES) č. 1347/2000 stanovilo pravidla pro příslušnost, uznávání a výkon rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti obou manželů k dětem. Obsah tohoto nařízení byl z velké části převzat z Úmluvy o soudní příslušnosti a uznání a výkonu rozhodnutí v manželských věcech ze dne 28. května 1998 zabývající se stejnou problematikou (tzv. Bruselská úmluva II). V souvislosti s tímto byl předložen

podnět k přijetí nařízení Rady o vzájemném výkonu rozhodnutí ve věcech práv na styk s dítětem. V zájmu zajištění rovnosti všech dětí se toto nařízení vztahuje na veškerá rozhodnutí ve věci rodičovské zodpovědnosti, včetně rozhodnutí o opatření k ochraně dítěte, bez jakýchkoliv vazeb na řízení ve věcech manželských s tím spojených; věci které nejsou jeho předmětem, jsou v nařízení výslovně uvedeny. Protože předpisy o rodičovské zodpovědnosti jsou často používány v souvislosti s řízením ve věcech manželských, je vhodnější upravit věci týkající se rozvodu a rodičovské zodpovědnosti v jediném předpise. Toto nařízení se použije na občanskoprávní věci bez ohledu na druh soudu a jeho struktura v podstatě kopíruje struktura nařízení Brusel I, jenž je podrobně popsána níže v textu této práce.

Nařízení EP a Rady (ES) č. 1393/2007, o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech EU („doručování písemností“) a o zrušení Nařízení Rady (ES) č. 1348/2000; řádné fungování vnitřního trhu vyžaduje zdokonalení a urychlení zasílání soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech.

Dne 29. května 2000 přijala Rada nařízení (ES) č. 1348/2000 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech. Podstatný obsah uvedeného nařízení vychází z úmluvy vypracované Radou v roce 1997, která však nevstoupila v platnost. Dne 1. října 2004 přijala Komise zprávu o uplatňování nařízení Rady (ES) č. 1348/2000, která uvádí, že od svého vstupu v platnost v roce 2001 se uplatňování nařízení (ES) č. 1348/2000 obecně zlepšilo a urychlilo předávání a doručování písemností mezi členskými státy, ale že provádění určitých ustanovení nicméně není plně uspokojivé. Účinnost a rychlost soudního řízení v občanských věcech vyžaduje, aby zasílání soudních a mimosoudních písemností mezi místními subjekty určenými členskými státy probíhalo přímo a rychle, což vyžaduje použití veškerých vhodných prostředků, které zajistí, že budou dodrženy určité podmínky týkající se čitelnosti a spolehlivosti přijaté písemností. Bezpečnost zasílání vyžaduje, aby byl k doručované písemnosti přiložen jednotný formulář vyplněný v úředním jazyce nebo v jednom z

úředních jazyků místa doručení nebo v jiném jazyce, který dožádaný členský stát označí za přijatelný. Toto nařízení by se nemělo vztahovat na doručení písemnosti zplnomocněnému zástupci strany v členském státě, kde se koná řízení, a to bez ohledu na místo bydliště této strany a doručení písemnosti by se dle jeho úvodních ustanovení mělo provést co nejdříve, nejpozději však do jednoho měsíce od data, kdy ji obdržel přijímající subjekt. K zajištění účinnosti tohoto nařízení by měla být možnost odmítnout doručení písemnosti omezena na výjimečné situace. K usnadnění předávání a doručování písemností mezi členskými státy by měly být používány jednotné formuláře, jejichž forma je předmětem příloh tohoto nařízení.

Nařízení Rady č. 1206/2001 o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech;

Pro účely řádného fungování vnitřního trhu bylo třeba zdokonalit a zejména zjednodušit a urychlit spolupráci soudů při dokazování. Cílů navrhovaného kroku, zejména zlepšení spolupráce soudů při dokazování v občanských nebo obchodních věcech, nelze uspokojivě dosáhnout na úrovni jednotlivých členských států, ale pouze v rámci celého Společenství.

Jak již bylo uvedeno výše v této práci, Společenství může přijmout opatření v souladu se zásadou subsidiarity ve smyslu článku 5 SES. V souladu se zásadou proporcionality upravené rovněž v článku 5 přijaté nařízení nepřekračuje rámec toho, co je nezbytné pro dosažení těchto cílů. Pro rozhodnutí v občanských nebo obchodních věcech projednávaných před soudem v členském státě je často nezbytné získat důkazy v jiném členském státě, proto se činnost Společenství nemůže omezit pouze na oblast předávání soudních a mimosoudních písemností v občanských nebo obchodních věcech, které spadá do působnosti již výše uvedeného nařízení o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech. Bylo proto nezbytné nadále zlepšit spolupráci soudů členských států i v oblasti dokazování. Účinnost soudních řízení v občanských nebo obchodních věcech vyžaduje, aby se předávání a zpracovávání žádostí o dokazování mezi soudy členských států uskutečňovalo přímo a co nejrychleji. Rychlost předávání

žádostí o dokazování vyžaduje použití všech vhodných prostředků za současného dodržení určitých podmínek týkajících se čitelnosti a spolehlivosti dodaného dokladu. Za účelem zajištění co nejvyšší srozumitelnosti a právní určitosti musí být žádosti o dokazování podávány na sjednoceném formuláři dle předem stanovených podmínek a předloh, přičemž žádost o dokazování by měla být vyřízena bez prodlení. Není-li možné, aby byla žádost vyřízena do 90 dnů od přijetí dožádaným soudem, měl by tento soud vyrozumět dožadující soud a uvést důvody, které brání urychlenému vyřízení. K zajištění účinnosti tohoto nařízení by se možnost odmítnout vyřídit žádost o dokazování měla omezit jen na přísně vymezené výjimečné situace. Nařízení upravuje postup při tomto dokazování stejně jako práva a povinnosti soudů a účastníků řízení.

K dalším důležitým nařízením upravujícím procesní otázky specifických oblastí patří mimo jiné:

- nařízení Rady č. 1346/2000 o úpadkovém řízení,
- nařízení č. 805/2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky,
- nařízení č. 1896/2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu,
- nařízení EP a Rady (ES) č. 861/2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích,
- nařízení EP a Rady (ES) č. 593/2008, o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (tzv. nařízení Řím I) obsahující kolizní normy upravující výše uvedenou oblast,
- nařízení EP a Rady (ES) č. 864/2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (tzv. nařízení Řím II) obsahující kolizní normy upravující výše uvedenou oblast.

Problematiku procesní stránky evropského mezinárodního práva soukromého upravují přirozeně i směrnice. Dle mého názoru nejzajímavějších z nich z pohledu této práce je směrnice č. 2003/8/ES o zpřístupnění spravedlnosti v přeshraničních sporech stanovením minimálních společných

pravidel pro právní pomoc v těchto sporech provedené v českém právním řádu zákonem č. 629/2004 Sb., o zajištění právní pomoci v přeshraničních sporech v rámci Evropské unie.

3.5 Nařízení Rady (ES) č. 44/2001, o soudní příslušnosti a uznání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních (tzv. nařízení Brusel I)

3.5.1 Souhrn vývoje

Přijetí nařízení Brusel I předcházelo vývoj názorů a právních nástrojů založených na různém stupni integrace, tak jak byl uveden v předchozí části této práce. Jedná se zejména o Bruselskou úmluvu o soudní příslušnosti a uznání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních, Luganskou úmluvu o příslušnosti a uznání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, Amsterodamská smlouvu z roku 1997 novelizující SES a v neposlední řadě tzv. jednání v Tampere.

3.5.2 Přijetí nařízení Brusel I

Nařízení Rady (ES) Brusel I ze dne 22. 12. 2000 vstoupilo v platnost dne 1. března 2002 a pro Českou republiku se stalo závazným jejím přistoupením k Evropské unii dne 1. května 2004 s převzetím právní úpravy v rámci Acquis.

Nařízení Brusel I je bezpochyby z praktického hlediska nevýznamnějším a nejvíce používaným nařízením v oblasti evropského mezinárodního práva soukromého.

3.5.3 Základní principy nařízení Brusel I

Nařízení Brusel I, jak již bylo uvedeno výše, je základním procesním předpisem v oblasti občanského a obchodního práva ES, ze kterého následně vycházejí další předpisy tak, aby společně utvářely fungující systém právní

regulace soukromoprávních vztahů v rámci ES / EU. Tomuto odpovídají i základní principy tohoto nařízení zakotvené v jeho úvodních ustanoveních.

Jedním z nich je snaha o zajištění fungování systému soudní spolupráce v civilních věcech nezbytné k řádnému fungování vnitřního trhu v rámci budovaného prostoru svobody, bezpečnosti a práva, a to formou tomu odpovídajících nástrojů. Těmito nástroji by měly být předpisy sjednocující pravidla pro určení příslušnosti soudů, které mají řešit občanské a obchodní věci obsahující přeshraniční prvek, a to tak, aby bylo toto řízení rychlé, jednoduché, okleštěné od zbytečných formalit, přitom aby ale zároveň zajišťovalo určitý standard potřebný k zabezpečení spravedlivého výsledku celého tohoto řízení tj. vydání rozhodnutí soudem či jiným stanoveným orgánem členského státu v rámci spravedlivého procesu, jeho uznání v jiném členském státě, kde má být tento rozsudek vykonán, a přirozeně zajištění rychlého a účinného výkonu tohoto rozhodnutí v rámci tohoto členských státu ES (tzv. volný pohyb rozhodnutí). Tato pravidla musí být předvídatelná a založená na zásadě, podle které je příslušnost obecně založena na místě bydliště žalovaného, a musí být na tomto základě vždy určitelná.

Nařízení pak z tohoto pravidla vyjímá několik přesně určených případů, kdy předmět sporu nebo smluvní volnost stran opravňuje k použití odlišného určujícího hlediska. Tímto kritériem pro určení příslušnosti je pak zejména úzká vazba mezi soudem a právním sporem nebo jiné okolnosti usnadňující řádný výkon spravedlnosti.

Při všem výše uvedeném je třeba respektovat a zaručit smluvní volnost stran, která přirozeně může spočívat i ve volbě soudu příslušného k řešení jejich sporu. I tato možnost volby je ale omezena v určitých oblastech, kde je třeba chránit slabší smluvní stranu. Příkladem můžou být spory vyplývající ze spotřebitelských či pracovních smluv.

Dalším pravidlem nutným k zajištění prostoru svobody, bezpečnosti a práva je zamezení vzniku rozdílných rozhodnutí v rámci jednotlivých členských států stejně jako zamezení vzniku velkých časových a kvalitativních rozdílů

jednotlivých soudních řízení v rámci všech členských států ES. Za tímto účelem bylo proto nutné zajistit mechanismus kontroly probíhajících soudních řízení na straně jedné a zajištění pouze formální kontroly podkladů vydaných jedním členským státem v jiném členském státě výkonu rozhodnutí na straně druhé. Nařízení Brusel I výslovně stanoví, že rozhodnutí vydané v jednom členském státě je nepřipustné zkoumat ve věci samé v jiném členském státě, kde má dojít k výkonu tohoto rozhodnutí. To ovšem nevylučuje možnost vytvoření institutu opravného prostředku, který může v řízení o vykonatelnosti rozhodnutí použít ta strana, která se domnívá, že existuje důvod k odmítnutí výkonu předmětného rozhodnutí, stejně jako možnost reakce druhé strany sporu na takto vzniklou situaci.

Jak bylo již několikrát uvedeno výše, nařízení Brusel I není izolovaným produktem evropské legislativy, ale výsledkem dlouhodobého procesu, který započal již zmiňovanou Bruselskou úmluvou. Tento vývoj se odráží nejenom v konkrétních právních institucích, ale i zakotvených zásadách a východiscích.

Na závěr zbývá jen dodat, že vzhledem k potřebě komplexního řešení je jen přirozené, že je tohoto cíle dosahování v souladu s ustanovením článku 5 SES na úrovni Společenství, neboť úprava v rámci jednotlivých členských států a pak následné její „sladění“ by asi vyžadovalo mnohonásobně větší úsilí všech zúčastněných stran s tím, že konečný efekt by pravděpodobně jen stěží dosahoval kvality nařízení přijatého v rámci ES jako závazného a přímo použitelného pro všechny členské státy. I v tomto případě je však nezbytné postupovat s ohledem k další zásadě zakotvené v SES tj. zásadě proporcionality, tak jak je již popsána výše v této práci.

Nařízení Brusel I si přitom stanoví za cíl pokrýt veškerou problematiku práva občanského a obchodního s výjimkou oblastí, které výslovně vylučuje a pro něž je počítáno se samostatnou úpravou. Této úpravě je pak ale mnohdy na druhé straně pevným základem, což odpovídá potřebě komplexní úpravy soukromoprávní sféry.

3.5.4 Struktura nařízení Brusel I

Nařízení Brusel I je standardně uvedeno výčtem důvodů pro přijetí právního předpisu a dále obsahuje základní principy nařízení.

Samotný text nařízení se člení na osm kapitol a dále na oddíly obsahující jednotlivé články s konkrétními ustanoveními:

- Kapitola I vymezuje oblast působnosti tohoto nařízení.
- Kapitola II pak vymezuje v rámci tohoto nařízení jeho příslušnost, kterou dále specifikuje v rámci jednotlivých oddílů jako příslušnost obecnou, zvláštní, příslušnost ve věcech pojištění, příslušnost ve věcech spotřebitelských smluv, příslušnost pro individuální pracovní smlouvy, výlučnou příslušnost, ujednání o příslušnosti, přezkoumání příslušnosti a přípustnosti, překážky litispence a závislá řízení a na závěr předběžná a zajišťovací opatření.
- Kapitola III obsahuje ustanovení týkající se uznávání a výkonu rozhodnutí obsažená opět v samostatných oddílech doplněná o oddíl sdružující společná ustanovení.
- Kapitola IV vymezuje institut veřejné listiny a soudního smíru.
- Kapitola V shrnuje obecná ustanovení nařízení.
- Kapitola VI se pak věnuje ustanovením přechodným.
- Kapitola VII řeší vztah tohoto nařízení k jiným nástrojům.
- Kapitola VIII obsahuje závěrečná ustanovení.

Nedílnou součástí jsou Přílohy I – VI vymezující pravidla pro určení příslušnosti soudů a dalších příslušných orgánů, opravné prostředky dle článku 44 tohoto nařízení, osvědčení o soudních rozhodnutích, soudních smírech a veřejných listinách.

3.5.4.1 Působnost nařízení Brusel I

Článek 1 nařízení stanoví, že toto nařízení se vztahuje na věci občanské a obchodní bez ohledu na druh soudu. Nevztahuje se zejména na věci daňové, celní a správní a dále pak na věci osobního stavu, způsobilosti fyzické osoby k právům a právním úkonům, majetkové vztahy mezi manželi a dědění, včetně dědění ze závěti, na konkursy, vyrovnání a podobná řízení, na věci z oblasti sociální zabezpečení a rozhodčí řízení. Stejně tak článek 1 stanoví, že pro jeho účely se "členským státem" rozumějí členské státy s výjimkou Dánska.

3.5.4.2 Příslušnost dle nařízení Brusel I

Příslušnost je vymezená v rámci jednotlivých oddílů následujícím způsobem:

Obecná ustanovení stanoví obecnou příslušnost určující místo, kde mohou být žalovány, není-li tímto nařízením stanoveno jinak, osoby, které mají bydliště na území některého členského státu, bez ohledu na svou státní příslušnost. Případy, kdy osoby nejsou žalovány u soudů dle předchozího věty, se řídí dle pravidel stanovených v následujících oddílech této kapitoly. Dále je v tomto oddíle stanoveno, jakým způsobem je určena příslušnost soudu, u něhož je možné žalovat osobu nemající bydliště na území některého členského státu.

Zvláštní příslušnost upravuje situace, kdy se příslušnost soudu z různých v tomto nařízeny stanovených důvodů přenáší do jiného členského státu. Takovým důvodem může být například skutečnost, že předmětem sporu je smlouva, jejíž plnění bylo nebo mělo být uskutečněno v jiném členském státě.

Ve věcech týkajících se výživného pak tímto důvodem může být pobyt vyživované osoby v jiném členském státě. Stejně tak v případě vzniku škody v důsledku protiprávního jednání nebo jednání postaveného mu na roveň je možné vycházet z příslušnosti dle místa škodní události stejně jako v případě žaloby o náhradu škody či žaloby o uvedení do původního stavu je přirozené řešit tuto záležitost v místě nejbližší s tímto soukromoprávním vztahem spojeném. Stejně tak je možné žalovat osobu jinde než na území členského státu jejího bydliště v případě hromadných či vzájemných žalob, kdy se zohledňuje aspekt efektivity a rychlosti soudního řízení.

Poměrně striktně je v tomto nařízení stanovena příslušnost ve věcech pojištění a to především z důvodu ochrany slabší strany smluvního vztahu, v tomto případě tedy pojistníka.

Podobným způsobem je upravena příslušnost ve věcech sporů vyplývajících ze spotřebitelských smluv, která umožňuje spotřebiteli žalovat v nařízení stanovených případech svého smluvního partnera v členském státě bydliště spotřebitele, resp. mu do jisté míry umožňuje zvolit si příslušný soud, čímž mu podstatně zjednodušuje přístup k prosazení svých práv. I zde je pak stanoveno, v jakých případech je možné se od ustanovení o příslušnosti ve věcech spotřebitelských smluv odchýlit a za jakých podmínek.

Příslušnost pro individuální pracovní smlouvy opět zohledňuje slabší postavení zaměstnance vůči zaměstnavateli a dává mu možnost jej v případě sporu vyplývajícího z pracovní smlouvy žalovat v místě výkonu práce nebo v místě provozovny, která jej přijala do zaměstnání, čímž mu opět usnadňuje způsob vymáhání jeho práv, o kterých se domnívá, že byla jednáním zaměstnavatele porušena. Nařízení naopak zaměstnavateli umožňuje zaměstnance žalovat pouze u soudu v členském státě bydliště zaměstnance (s výjimkou možnosti podání vzájemné žaloby, přirozeně u soudu, u něhož byla podána i žaloba původní). I zde je však možné za určitých okolností na základě dohody přenést případný spor před jiný soud v rámci jiného než dle nařízení příslušného členského státu.

Existují však případy, kdy nařízení stanoví výlučnou příslušnost a to z důvodu velmi úzkého vztahu předmětu soudního řízení a daného členského státu. Týká se to zejména sporů vedených ohledně nemovitostí umístěných v daném členském státě, platnosti založení, nulity nebo zrušení společností či jiných subjektů soukromého práva, platnosti rozhodnutí jimi přijatých, dále pak zápisů do veřejných rejstříků či registrací patentů, ochranných známek, průmyslových vzorů a podobně. Stejně tak je tomu v případě řízení, jejichž předmětem je výkon rozhodnutí, kdy je příslušný soud členského státu, kde má být rozhodnutí vykonáno.

Možnost volby příslušnosti smluvními stranami danou tímto nařízením resp. její podmínky pak shrnují ustanovení označená jako ujednání o příslušnosti.

Následují ustanovení o případném přezkoumání příslušnosti a přípustnosti, která stanoví, kdy soud jedná v tomto smyslu ze své vlastní iniciativy, a kdy tak činí na základě podnětu účastníka daného soudního řízení.

V další části nařízení je specifikována překážka litispendence tak, že nařízení stanoví, že je-li u soudů různých členských států zahájeno řízení v téže věci mezi týmiž stranami, přeruší soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, bez návrhu řízení až do doby, než se určí příslušnost soudu, který řízení zahájil jako první. Jakmile je určena příslušnost soudu, u něhož bylo řízení zahájeno jako první, prohlásí se soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, za nepřislušný ve prospěch prvního soudu. Otázku závislých řízení pak upravuje tak, že stanoví, že jsou-li u soudů různých členských států zahájena řízení, které navzájem souvisejí, může soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, řízení přerušit. Dokud nejsou řízení o podaných žalobách skončena v prvním stupni, může soud, u něhož byla žaloba podána později, na návrh strany řízení také prohlásit, že není příslušný, jestliže je soud, u něhož byla žaloba podána dříve, příslušný pro řízení o těchto žalobách a spojení těchto řízení je podle jeho práva přípustné. Nařízení dále specifikuje, kdy žaloby navzájem souvisejí, a sice v tom případě, že je mezi nimi dán tak úzký vztah, že jejich společné projednání a rozhodnutí je vhodné k tomu, aby se zabránilo vydání vzájemně si odporujících

rozhodnutí v oddělených řízeních. V neposlední řadě je pro otázku příslušnosti podstatné ustanovení článku 29, které logicky stanoví, že je-li pro určité řízení dána výlučná příslušnost více soudů, prohlásí se soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, za nepřislušný ve prospěch soudu, u něhož bylo řízení zahájeno jako první, stejně jako specifikuje okamžik zahájení tohoto řízení.

Závěr kapitoly II nařízení Brusel I je pak věnován otázce předběžného a zajišťovacího opatření, pro kterou přirozeně určuje příslušným soud členského státu, jehož právním řádem jsou upravena i přesto, že pro rozhodnutí ve věci samé může být příslušný soud jiného členského státu.

3.5.4.3 Uznávání a výkon soudních rozhodnutí dle nařízení Brusel I

V úvodu této kapitoly je podána definice rozhodnutí pro účely tohoto nařízení a dále pak je stanoveno, jakým způsobem dochází k uznávání takového rozhodnutí jednoho členského státu v jiném členském státě resp. za jakých podmínek se takové rozhodnutí neuznává. Důvodem pro takové neuznání může být například zjevný rozpor s veřejným pořádkem státu, jež má dané rozhodnutí uznat, nebo porušení podstatných procesních pravidel stanovených v tomto nařízení na ochranu žalovaného resp. na zajištění jeho práva na přípravu na dané jednání.

Výkon rozhodnutí v jiném členském státě než státě vydání tohoto rozhodnutí v první řadě předpokládá jeho vykonatelnost ve státě jeho vydání. Za splnění této podmínky nařízení stanoví, že návrh na prohlášení rozhodnutí za vykonatelné také ve státě, kde má být skutečně vykonáno, může podat kterákoliv zúčastněná strana, stejně tak jako stanoví, který soud je k tomuto úkonu příslušný a jaký je v této záležitosti stanovený procesní postup. Podstatným rysem tohoto řízení je pak skutečnost, že dané rozhodnutí je možné zkoumat pouze po stránce formálních náležitostí, nikoliv ve věci samé. I toto řízení připouští použití opravných prostředků za podmínek stanovených tímto nařízením.

Společná ustanovení obsahují požadavky na některé předkládané dokumenty v řízení o uznávání a výkonu rozhodnutí.

3.5.4.4 Veřejné listiny a soudní smíry

Tato kapitola nařízení vymezuje pojem veřejné listiny a soudního smíru a způsob jejího vykonání v členském státě, kde mají být skutečně vykonány a to přiměřeně dle ustanovení upravujících výkon rozhodnutí, tak, jak bylo popsáno v předchozí subkapitole.

3.5.4.5 Obecná ustanovení

Obecná ustanovení v závěru textu nařízení Brusel I vymezují některé pojmy a kritéria užitá v předchozím textu a dále ujasňují některé specifické případy, které mohou nastat.

3.5.4.6 Přejídná ustanovení

Přejídná ustanovení pak obsahují standardní klauzule týkající se řízení zahájených před okamžikem vstoupení tohoto nařízení v platnost.

3.5.4.7 Vztah k jiným nástrojům

Tato kapitola nařízením opět shrnuje, že jeho užitím není dotčeno uplatňování ustanovení, kterými se upravuje příslušnost a uznání a výkon rozhodnutí ve zvláštních věcech, a která jsou obsažena v právních aktech Společenství nebo ve vnitrostátních právních předpisech harmonizovaných k provedení těchto aktů, a zejména pak odkazuje na spojitost s Bruselskou úmluvou, když stanoví, že nařízení nahrazuje mezi členskými státy tuto Bruselskou úmluvu kromě případů, kdy se jedná o území členských států, která

spadají do územní působnosti uvedené úmluvy a která jsou z tohoto nařízení vyloučena v souladu s článkem 299 Smlouvy.

Dále pak uvádí výčet smluv, které jsou nařízením nahrazeny (zpravidla dvoustranné smlouvy uzavřené mezi jednotlivými členskými státy upravující rovněž příslušnost a uznávání a výkon rozhodnutí v těchto jednotlivých státech navzájem).

3.5.4.8 Závěrečná ustanovení

Zde nalezneme výzvu Komisi, aby ve lhůtě nejpozději do pěti let po vstupu tohoto nařízení v platnost předložila Evropskému parlamentu, Radě a Hospodářskému a sociálnímu výboru zprávu o uplatňování tohoto nařízení, v rámci které je dojde ke zhodnocení jeho fungování a eventuálně k předložení návrhů na odstranění zjištěných nedostatků.

3.5.4.9 Přílohy I – VI

V rámci tohoto nařízení jsou pak velmi důležitou součástí jednotlivé Přílohy I – VI vymezující následující:

- pravidla pro určení příslušnosti ve smyslu článku 3 odst. 2,
- soudy nebo příslušné orgány, u kterých se podává návrh dle článku 39,
- soudy, u kterých se podává opravný prostředek dle článku 43 odst. 2,
- opravné prostředky dle článku 44,
- osvědčení dle článků 54 a 58 o soudních rozhodnutích a soudních smírech,
- osvědčení dle článku 57 odst. 4 o veřejných listinách.

3.6 Příklady z judikatury ESD vtaující se k nařízení Brusel I

3.6.1 Rozhodnutí ESD ve věci *Lifttransportunternehmen vs. Eurocontrol*⁸

Důležitým pro stanovení působnosti nařízení Brusel I je vymezení “věci občanské a obchodní”. Této problematice se věnoval ESD ve výše uvedeném případě, kdy stanovil, že do působnosti Bruselské úmluvy tedy následně do působnosti nařízení Brusel I nespádají spory vedené mezi veřejným institutem jednajícím při výkonu své pravomoci a soukromoprávním subjektem. V tomto případě šlo konkrétně o to, že veřejnoprávní subjekt Eurokontrol hodlal prosadit výkon rozsudku v jeho prospěch vyneseného proti soukromoprávnímu subjektu v členském státě jeho sídla na základě ustanovení Bruselské úmluvy. ESD však v tomto případě aplikaci ustanovení Bruselské úmluvy o příslušnosti vyloučil.

3.6.2 Rozhodnutí ESD ve věci *Sonntag vs. Waidmann*⁹

V tomto rozhodnutí ESD opět posuzoval přípustnost aplikace Bruselské úmluvy a dospěl při svých závěrech k negativnímu vymezení pojmu „veřejnoprávní věci“. Jednalo se zde o případ, kdy za úmrtí studenta při výletu byl v trestním řízení učitel školy odsouzen v rámci adhezního řízení k úhradě 20 mil. Lir rodičům zemřelého studenta. Rodiče studenta dle ustanovení Bruselské úmluvy podali návrh na prohlášení rozsudku za vykonatelný u příslušného soudu. Právní zástupce učitele však namítl, že se jedná o veřejnoprávní záležitost, že tedy nelze Bruselskou úmluvu na tento případ použít. ESD se k tomuto vyjádřil v tom smyslu, že přestože je rozsudek adhezního řízení vydán v rámci řízení veřejnoprávního, je jeho charakter soukromoprávní a jeho uznávání a výkon podléhá ustanovení Bruselské úmluvy, stejně jako dále uvedl, že za veřejnoprávní jednání lze považovat pouze ta, která nemohou z povahy věci vykonávat soukromoprávní subjekty.

⁸ Rozsudek ESD č. 29/76 ve věci *LTU vs. Eurocontrol*, SbSD, 1976, 1541

⁹ Rozsudek ESD č. C-172/1991 ve věci *Sonntag vs. Weidmann*, SbSD, 1993, I-1963

3.6.3 Rozhodnutí ESD ve věci Nürnberger Allgemeine Versicherungs AG vs. Portbridge Transport International BV¹⁰

V tomto rozsudku se ESD zabýval předností speciální mezinárodní smluvní úpravy před použitím ustanovení nařízení Brusel I. V tomto případě žalovala německá pojišťovací společnost nizozemského dopravce o náhradu škody vzniklé při přepravě z Nizozemí do Velké Británie. Žaloba byla nejprve podána u soudu příslušného dle úmluvy CMR, který však svou příslušnost s odkazem na článek 20 Bruselské úmluvy odmítl (nyní článek 26 nařízení Brusel I). Odvolací soud předložil ESD předběžnou otázku, zda i přesto, že žalovaný, který má bydliště na území jiného smluvního státu, než kde je žalován, se k věci nevyjádří, je nezbytné přednostně aplikovat ustanovení mezinárodní úmluvy. ESD v souvislosti s tím konstatoval, že soud musí i bez návrhu přihlížet k zvláštním úmluvám upravujícím pravidla o příslušnosti, jsou-li strany subjekty smluvních států takové úmluvy (viz. článek 71 odst. 1 nařízení Brusel I) a dal tak přednost použití ustanovení úmluvy CMR před ustanoveními nařízení Brusel I.

3.6.4 Rozhodnutí ESD ve věci ASML Netherlands BV vs. Semiconductor Industry Services GmbH¹¹

Dle úvodních ustanovení nařízení Brusel I „Vzájemná důvěra ve výkon spravedlnosti v rámci Společenství umožňuje, aby rozhodnutí vydaná v kterémkoli členském státě byla bez dalšího uznávána bez potřeby jakéhokoli dalšího řízení, kromě sporných případů.“ V tomto smyslu se vyjádřil ve výše uvedeném řízení ESD, když konstatoval, že režim uznávání rozhodnutí v rámci členských států je liberální na základě společného přístupu a pouze v rámci členských států lze takto k jednotlivým rozsudkům přistupovat.

¹⁰ Rozsudek ESD č. C-148/03 ve věci Nürnberger Allgemeine Versicherungs AG vs. Portbridge Transport International BV, SbSD, 2004, I-10327

¹¹ Rozsudek ESD č. C-283/05 ve věci ASML Netherlands BV vs. Semiconductor Industry Services GmbH, SbSD, 2006, I-12041

3.6.5 Rozhodnutí ESD ve věci Régie nationale des usines Renault AG vs. Maxicar SpA, Formeto¹²

Důležitým aspektem při uznávání rozsudku je institut rozporu s veřejným pořádkem, který by mohl být důvodem odmítnutí uznání konkrétního rozsudku. Ve výše uvedeném rozsudku vymezil ESD veřejný pořádek negativně, když stanovil, co dle jeho názoru porušením veřejného pořádku není, resp. konstatoval, že za porušení veřejného pořádku lze považovat pouze rozpor se základními zásadami státu a dále pak se základními zásadami vyvozenými z primárního práva ES. Jednalo se zde o neuznání rozhodnutí francouzského soudu soudem italským z důvodu porušení veřejného pořádku chybnou aplikací práva Společenství, což ovšem ESD nevyhodnotil jako porušení základní zásady práva ES.

3.6.6 Rozhodnutí ESD ve věci Industrial Diamond Supplies vs. Riva¹³

V tomto řízení se ESD vyjádřil k problematice přerušení řízení o uznání rozhodnutí členského státu v jiném členském státě z důvodu podání „opravného prostředku“ ve státě vydání tohoto rozhodnutí. Vyslovil názor, že vzhledem k rozdílnosti procesních postupů v jednotlivých státech je třeba na tento „opravný prostředek“ zakotvený v článku 37 odst.1 nařízení Brusel I nahlížet autonomně a v rámci zachování práva na spravedlivý proces poměrně široce. I zde je však určena, v tomto případě v rámci zachování zásady právní jistoty, jistá hranice spočívající ve stanovení konkrétní lhůty běžící od vydání rozhodnutí, kdy je tak možno učinit, stejně jako v zakotvení takového opravného prostředku jako běžného procesního nástroje. Toto rozhodnutí je však plně v pravomoci soudu, před nímž probíhá uznávací řízení, ten tak tedy učinit může nebo nemusí.

¹² Rozsudek ESD č. C-38/98 ve věci Régie nationale des usines Renault AG vs. Maxicar SpA, Formelo, SbSD, 2000, 1-2973

¹³ Rozsudek ESD č. 43/77 ve věci Industrial Diamond Supplies vs. Riva, SbSD, 1977, 2175

3.6.7 Rozhodnutí ESD ve věci *Éric Coursier vs. Fortis Bank SA*¹⁴

V tomto konkrétním případě byla ESD předložena předběžná otázka, zda-li fakt, že rozhodnutí není z důvodu likvidace vykonatelné ve Francii, má vliv na jeho vykonatelnost v jiném členském státě. Ve svém rozhodnutí se věnoval ESD termínu „vykonatelnost“ rozhodnutí v členském státě jeho vydání. Dle jeho názoru pak podmínkou pro uznání a výkon rozhodnutí dle článku 38 nařízení Brusel I je skutečnost, že toto rozhodnutí je vykonatelné také ve státě jeho vydání a to pouze z formálního hlediska jeho vykonatelnosti, nikoliv z důvodu výskytu jiných okolností, za nichž ne/může být vykonáno ve státě jeho vydání.

3.7 Nařízení Brusel I v praxi českých soudů

V rámci semináře konaného v květnu roku 2007 v polském městě Wrocław za účasti soudců z několika členských států, kteří se zde sešli, aby společně rozebrali dosavadní zkušenosti při praktické aplikaci nařízení Brusel I a nařízení o EET, se k této problematice fungování českých soudů dle ustanovení nařízení Brusel I vyjádřil i Mgr. Miroslav Hromada, který ve svém příspěvku stručně popsal problémy, se kterými se doposud ve své soudcovské praxi setkal. Z jeho pojednání vyplývá, že se soudy v podstatě potýkají spíše s organizačními problémy, které lze odstranit jednotnou úpravou v rámci Vyhlášky ministerstva spravedlnosti České republiky o jednacím řádu pro okresní soudy a krajské soudy. Největší úskalí při soudním řízení (ať již v rámci civilní či exekuční agendy) dle nařízení Brusel I spatřoval ve vykonávání rozsudku obsahujících instituty, které český právní řád nezná, jako například předběžné vykonání exekučního titulu proti složení kauce a podobně. V těchto případech totiž v praxi chybí jakákoliv podrobnější pravidla nezbytná pro zachování jednotného

---

¹⁴ Rozsudek ESD č. C-267/97 ve věci *Éric Coursier vs. Fortis Bank SA*, SBSD, 1999, I-2543

postupu soudů, ať již se jedná o předchozí „zjišťování“ přesného obsahu výroku původního rozhodnutí nebo pak o samotný výkon takového rozhodnutí.¹⁵

Přestože, že řízení o prohlášení vykonatelnosti nejsou doposud příliš častá, k této problematice se v rámci opravného řízení vyjádřil již i Ústavní soud ČR ve svém nálezu I. ÚS 709/05.¹⁶ Výrokem v tomto nálezu Ústavní soud zrušil rozhodnutí odvolacího soudu, který se nezabýval námitkami dlužníka o rozporu napadeného rozhodnutí s veřejným pořádkem ve smyslu čl. 34 odst. 1 nařízení Brusel I. Ústavní soud dovodil, že v rozporu s veřejným pořádkem je takový postup cizího soudu, který porušuje základní práva jednotlivce na spravedlivý proces garantovaná v České republice (zcela v souladu s judikaturou ESD). V tomto případě se jednalo o to, že byl podán návrh na prohlášení vykonatelnosti italského platebního rozkazu za situace, kdy italský soud vyznačil jeho právní moc a věci se dále nezabýval, ačkoliv dlužník, česká právnická osoba, proti němu podal řádně a včas odpor.

---

¹⁵ Hromada M., Prohlášení vykonatelnosti dle Nařízení Rady (ES) 44/2001 v praxi českých soudů, Wrocław, 2007

¹⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25.4.2006, sp.zn. I. ÚS 709/05, Soudní rozhledy, 2006

3.8 Nařízení EP a Rady (ES) č.805/2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky (dále jen nařízení o EET)

3.8.1 Základní principy nařízení o EET

Evropská rada na zasedání v Tampere v roce 1999 v rámci rozvoje Amsterodamské smlouvy o prostoru svobody, bezpečnosti a práva schválila zásadu vzájemného uznávání soudních rozhodnutí jako základní kámen tohoto prostoru svobody, bezpečnosti a práva. Dne 30. listopadu 2000 přijala Rada program opatření Amsterodamské smlouvy o prostoru svobody, bezpečnosti a práva k provádění zásady vzájemného uznávání rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, jehož výsledkem bylo i přijetí nařízení Brusel I, jak bylo uvedeno již výše. Tento program mimo jiné zahrnoval ve své první fázi zrušení doložky vykonatelnosti, a to formou zavedení evropského exekučního titulu pro nesporné nároky, kdy pojem „nesporné nároky“ by měl zahrnovat všechny situace, v nichž dlužník prokazatelně nepopírá existenci ani výši peněžního nároku a v nichž má věřitel proti dlužníkovi buď soudní rozhodnutí, nebo vykonatelný dokument, který vyžaduje výslovný souhlas dlužníka, ať už se jedná o soudní smír nebo úřední listinu. Neexistence námitky dlužníka v souladu s ustanovením tohoto nařízení o EET může spočívat v nedostavení se k soudnímu jednání nebo nesplnění výzvy soudu k předložení písemného oznámení o tom, že se zamýšlí obhajovat.

V závěrech ze zasedání v Tampere vyjádřila Evropská rada přesvědčení, že přístup k výkonu v jiném členském státě, než ve kterém bylo rozhodnutí vydáno, by měl být urychlen a zjednodušen tím, že rozhodnutí bude vykonáno bez mezitímních opatření přijatých před výkonem v členském státě, v němž se o výkon žádá. S rozhodnutím, které původní soud potvrdil jako evropský exekuční titul, by se mělo pro účely výkonu nakládat tak, jako kdyby bylo vydáno v členském státě, v němž se o jeho výkon žádá, podrobnosti výkonu rozhodnutí by se tedy měly i nadále řídit vnitrostátním právem. Takový postup by měl ve srovnání s postupem doložky vykonatelnosti dle nařízení Brusel I poskytovat

značnou výhodu, která spočívá v tom, že při něm není zapotřebí schválení soudu ve druhém členském státě se zdrženými a výdaji s tím spojenými.

Pokud soud v členském státě vydal rozhodnutí o nesporném nároku v nepřítomnosti dlužníka, je zrušení jakýchkoli kontrol v členském státě výkonu nerozdílně spojeno s existencí dostatečné záruky respektování práva na obhajobu a jí podmíněno, což vyplývá především ze zásady uznávané zejména Listinou základních práv Evropské unie, která usiluje o zajištění plného respektování práva na spravedlivý proces uznaného článkem 47 této Listiny. Pro řízení vedoucí k vydání rozhodnutí by tak měly být stanoveny minimální normy (zejména v oblasti doručování), aby bylo zajištěno, že dlužník bude o soudním řízení vedeném proti němu, o nutnosti své aktivní účasti v řízení, pokud chce popřít nárok, a o důsledcích své neúčasti informován včas a takovým způsobem, aby se mohl na dané řízení připravit a včas a řádně hájit svá práva.

Ze vzájemné důvěry ve výkon spravedlnosti v členských státech přitom vyplývá, že soud jednoho členského státu může předpokládat, že jsou splněny všechny podmínky pro potvrzení evropského exekučního titulu, aby mohlo být rozhodnutí vykonáno ve všech ostatních členských státech, i bez soudního přezkumu řádného používání těchto minimálních procesních norem v členském státě, kde má být rozhodnutí vykonáno.

Vykonání rozhodnutí touto cestou je však závislé na volbě věřitele, který může i přesto, že dané rozhodnutí splňuje podmínky pro jeho uznání jako evropský exekuční titul, zvolit cestu k výkonu rozhodnutí v souladu s nařízením Brusel I.

Na závěr lze jen doplnit, že i v případě tohoto nařízení se pak jeví účelným využít nástrojů stanovených v článku 5 SES, a v souladu se zásadou subsidiarity a proporcionality upravit tuto problematiku formou nařízení tak, aby bylo dosaženo požadovaného cíle na úrovni všech členských států.

3.8.2 Struktura nařízení o EET

Struktura nařízení o EET, stejně jako výše popsaná struktura nařízení Brusel I, je následující. Po úvodních náležitostech jsou uvedeny důvody přijetí tohoto nařízení, popisující opět základní zásady a principy tohoto nařízení. Poté následuje samotný text nařízení, který je členěn na jednotlivé kapitoly obsahující jednotlivé články s konkrétními ustanoveními a to v tomto pořadí:

- Kapitola I popisuje účel, oblast působnosti a definice obsažené v tomto nařízení,
- Kapitola II vymezuje evropský exekuční titul,
- Kapitola III stanoví minimální normy pro řízení o nesporných nárocích,
- Kapitola IV se zabývá výkonem,
- Kapitola V upravuje otázku soudního smíru a úřední listiny,
- Kapitola VI obsahuje přechodné ustanovení,
- Kapitola VII vymezuje vztah k jiným nástrojům Společenství,
- Kapitola VIII obsahuje obecná a závěrečná ustanovení.
- Následují Přílohy I –VI.

3.8.2.1 Účel, oblast působnosti a definice nařízení o EET

Jak vyplývá z úvodního článku, účelem tohoto nařízení je zavedení evropského exekučního titulu pro nesporné nároky tak, aby byl stanovením minimálních norem umožněn volný pohyb rozhodnutí, soudních smírů a úředních listin ve všech členských státech, aniž by se v členském státě výkonu musela před uznáním a výkonem konat zprostředkující řízení.

Oblast působnosti nařízení je pak vymezena ve prospěch občanských a obchodních věcí bez ohledu na povahu soudu, přičemž stejně jako v případě nařízení Brusel I jsou z této regulace vyjmuty věci daňové, celní a správní včetně otázky odpovědnost státu za jednání a opomenutí při výkonu státní moci („*acta iure imperii*“). Nařízení se pak dále výslovně nevztahuje na otázky ve věci

osobního statutu nebo způsobilosti k právním úkonům fyzické osoby, majetkových práv vyplývajících z manželských vztahů, závěti a dědictví, řízení ve věcech úpadku, vyrovnání a podobných, dále pak ve věcech sociálního zabezpečení a rozhodčího řízení. Nařízení dále v této části vymezuje, že pro jeho účely se „členským státem“ rozumějí všechny členské státy kromě Dánska.

Nařízení zde dále definuje, na které instituty obsahující ustanovení o nesporných nárocích se vztahuje, jaký nárok lze považovat za nesporný, respektive jaké chování dlužníka v předchozím řízení činí nárok nesporným.

3.8.2.2 Evropský exekuční titul

Tato kapitola stanoví, že rozhodnutí, které bylo v členském státě původu potvrzeno jako evropský exekuční titul, je uznáno a vykonáno v ostatních členských státech, aniž je zapotřebí prohlášení o vykonatelnosti a aniž může být proti jeho uznání podán protest, a zároveň určuje podmínky tohoto potvrzení evropského exekučního titulu. Stejně tak stanoví i postup v případě, kdy původní rozhodnutí přestává být vykonatelným či byla jeho vykonatelnost omezena nebo pozastavena. Upravena je zde i možnost opravy nebo zrušení potvrzení evropského exekučního titulu. Na závěr pak nařízení v této části stanoví, že potvrzení evropského exekučního titulu je účinné pouze v mezích vykonatelnosti původního rozhodnutí.

3.8.2.3 Minimální normy pro řízení o nesporných nárocích

Kapitola nadepsaná jako minimální normy pro řízení o nesporných nárocích specifikuje takové procesní požadavky, které mají zaručit žalovanému právo na spravedlivý proces, a které spočívají především v tom, že je nepochybné, že písemnosti, které měly být doručeny, byly doručeny řádně, stejně jako že jejich obsah odpovídá tomu, aby žalovaný přesně věděl, co je předmětem řízení o nesporném nároku, kde je toto řízení vedeno a jaká jsou jeho

procesní práva a důsledky nevyužití některého z nich. Přirozeně tato kapitola upravuje i případy nedodržení těchto minimálních norem.

3.8.2.4 Výkon

Vykonávací řízení se, jak již bylo uvedeno v úvodní subkapitole, řídí právem členského státu výkonu evropského exekučního titulu. Nařízení specifikuje, jaké podklady musí věřitel předložit, aby docílil výkonu rozhodnutí. Dále uvádí případy, kdy bude výkon rozhodnutí zamítnut z důvodu neslučitelnosti evropského exekučního titulu s dřívějším rozhodnutím vydaným v kterémkoliv členském nebo i třetím státě, které splňuje podmínky v nařízení specifikované. I v rámci řízení o evropském exekučním titulu je možné za stanovených podmínek docílit zastavení nebo omezení jeho výkonu.

3.8.2.5 Soudní smír a úřední listiny

Kapitola týkající se soudního smíru a úřední listiny pak pouze shrnuje, že v případě, že oba tyto dokumenty splňují náležitosti pro to, aby byly potvrzeny jako evropský exekuční titul, postupuje se při jejich výkonu dle ustanovení předchozí kapitoly.

3.8.5.6 Přejícné ustanovení

Toto nařízení se použije pouze pro rozhodnutí vydaná, soudní smíry schválené nebo uzavřené a veřejné listiny vyhotovené či registrované po vstupu tohoto nařízení v platnost.

3.8.2.7 Vztah k jiným nástrojům Společenství

Ustanovení této kapitoly zakotvuje možnost volby ve smyslu podání žádosti o uznání a výkon rozhodnutí, soudního smíru či úřední listiny o nesporném nároku v souladu s nařízením Brusel I a dále pak ve věcech doručování písemností odkazuje na nařízení (ES) č. 1348/2000, o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech.

3.8.2.8 Obecná a závěrečná ustanovení

Zde je pak na závěr zakotvena potřeba členských států v této oblasti spolupracovat především ve formě sdílení relevantních informací týkajících se tohoto řízení.

3.8.2.9 Přílohy I-VI

Přílohy I-VI obsahují jednotlivé formuláře používané v řízení o evropském exekučním titulu.

3.9 Nařízení o EET v praxi českých soudů

V rámci již výše uvedeného semináře soudců se k problematice aplikace nařízení o EET vyjádřila JUDr. Ing. Radka Zahradníková, Ph.D., která ve své práci¹⁷ mimo jiné uvedla, že v České Republice bylo toto nařízení o EET implementováno novelou o.s.ř. zákonem č. 233/2006 Sb., která do o.s.ř. včlenila ustanovení § 200ua odst. 1-4. Podle ustanovení §200ua odst. 2 o.s.ř. jsou k řízení o potvrzení rozhodnutí jako evropský exekuční titul příslušné soudy, které rozhodovaly ve věci v době, kdy byly splněny předpoklady vzniku nesporného návrhu, tedy prvostupňový soud. V případě veřejné listiny je k řízení příslušný obecný soud oprávněného. Účastníkem řízení je oprávněný. Proti usnesení o potvrzení evropského exekučního titulu není přípustný opravný prostředek. Podle ustanovení 68a odst. 2 ZMPSaP nepodléhají rozhodnutí, která byla potvrzena jako evropský exekuční titul, prohlášení vykonatelnosti.

Dále ve své práci zdůrazňuje, že předpokladem pro vydání potvrzení evropského exekučního titulu je v první řadě existence nepopřené pohledávky. Přitom je rozlišuje dvě skupiny případů: problematické nejsou takové případy, kdy dlužník výslovně souhlasil (uznání, smír, veřejná listina; čl. 3 odst. 1 písm. a) a d) nařízení o EET). Pohledávka je ale také tehdy považována za nepopřenou, pokud jí dlužník v soudním řízení nerozporoval, tj. nevzněl proti ní námitky (článek 3 odst. 1 písm. b) nařízení o EET) nebo pokud se po počátečním popření pohledávky nedostavil k jednání a podle práva státu původu lze toto nedostavení se považovat za souhlas.

Jak již bylo uvedeno, nesouhlasil – li dlužník výslovně s pohledávkou, může být potvrzení vydáno pouze tehdy, pokud řízení ve státě původu daného rozhodnutí odpovídalo určitým minimálním standardům stanoveným nařízením o EET (doručení písemnosti, kterou se zahajuje řízení, informace dlužníka o výši a důvodu pohledávky a úkonech, které je nezbytné učinit pro popření nároku a poučení o důsledcích jejich neučinění, možnost podání návrhu na přezkum rozhodnutí při vadném doručení nebo existence důvodu pro pokračování v

¹⁷ Zahradníková R., Praxe aplikace Nařízení, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky v České Republice, Wrocław, 2007

řízení). Tyto minimální standardy představují určitou protiváhu k důvodům pro odmítnutí, které nařízením o EET odpadly v porovnání s nařízením Brusel I. Také jejich dodržení proto musí zkoumat a potvrzovat orgán státu původu vydávající potvrzení evropského exekučního titulu.

Slabinu nařízení o EET patrně lze spatřovat také v tom, že na druhou stranu i obsahově nesprávné potvrzení rovněž zavazuje soudy státu provádějícího výkon rozhodnutí. Na rozdíl od nařízení Brusel I není podle nařízení o EET již možný ve státě provádějícím výkon rozhodnutí žádný přezkum, ani takový, který by se vztahoval k porušení hmotněprávního nebo procesněprávního veřejného pořádku vydáním rozhodnutí. Namísto toho má dlužník možnost dát podnět k zahájení řízení o zrušení potvrzení ve státě původu, pokud bylo toto potvrzení vydáno „jednoznačně neprávem“. Což ovšem vede k dalšímu zdržení a zkomplikování řízení, přičemž navíc hrozí, že dojde k neoprávněnému výkonu, neboť soud členského státu výkonu rozhodnutí není povinen toto řízení zastavit.

V rámci českého civilního procesu je nutné zařadit evropský exekuční titul pro nepopřené pohledávky pod „jiná vykonatelná rozhodnutí, schválené smíry a listiny“, jejichž soudní výkon rozhodnutí připouští zákon ve smyslu § 274 písm. i) o.s.ř., rovněž jako ve smyslu § 40 odst. 1 písm. g) zákona č. 120/2001 Sb., o exekutorech a exekuční činnosti, ve znění pozdějších předpisů (exekuční řád).

Pokud jde o samotný výkon rozhodnutí, jak popisuje ve své práci JUDr. Ing. Radka Zahradníková, Ph.D., odráží se nařízení o EET v následujících ustanoveních o.s.ř.:

Ve věci zamítnutí výkonu rozhodnutí (článek 21 nařízení o EET) příslušný soud zamítne tento výkon rozhodnutí evropského exekučního titulu ve stanovených případech na návrh dlužníka / povinného. S ohledem na to, že podle § 253 odst. 1 o.s.ř. soud nařídí výkon rozhodnutí zpravidla bez slyšení povinného, zejména s ohledem na eventuální zmaření účelu výkonu rozhodnutí (u některých způsobů výkonu rozhodnutí je výslovně zakázáno informovat

povinného před prvními úkony v samotném výkonu rozhodnutí, např. § 304 odst. 2 věta 3 o.s.ř.), lze očekávat, že návrh dlužníka (povinného) podle článku 21 odst. 1 nařízení o EET bude možno podat teprve poté, co dlužníkovi (povinnému) je doručeno usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí. V takovém případě může však již následovat pouze postup podle § 268 a 269 o.s.ř. a soud zastaví výkon rozhodnutí. Z toho lze dovodit, že i přes znění článku 21 nařízení o EET, který hovoří o zamítnutí návrhu na výkon rozhodnutí, je odpovídajícím institutem v českém občanském soudním řádu zastavení výkonu rozhodnutí. Soud bude v takovém případě postupovat podle § 268 odst. 1 písm. h) o.s.ř. a výkon rozhodnutí zastaví s ohledem na to, že existuje jiný důvod, pro který nelze provést výkon rozhodnutí.

Článek 23 písm. a) nařízení o EET požaduje v případě, že dlužník (povinný) napadl rozhodnutí, které bylo potvrzeno jako evropský exekuční titul, včetně návrhu na přezkum nebo pokud navrhne opravu nebo zrušení potvrzení evropského exekučního titulu, aby bylo umožněno dlužníkovi (povinnému) účinně požádat soud o omezení výkonu rozhodnutí pouze na zajišťovací opatření. V takovém případě bude soud postupovat zřejmě podle části 6. o.s.ř. a omezí vlastní provedení výkonu rozhodnutí na takové úkony, které budou splňovat požadavek zajištění. (např. soupis movitých věcí podle § 326 o.s.ř.).

Článek 23 písm. b) nařízení o EET předvídá v případě, pokud dlužník (povinný) napadl rozhodnutí, které bylo potvrzeno jako evropský exekuční titul, včetně návrhu na přezkum nebo pokud navrhl opravu nebo zrušení potvrzení evropského exekučního titulu, aby dlužníkovi (povinnému) bylo umožněno účinně požádat soud o podmínění výkonu rozhodnutí poskytnutím jistoty, která bude soudem stanovena. Výčet možností dlužníka (povinného) je v článku 23 nařízení o EET uveden alternativně (písm. a) – c), t.j. dlužník (povinný) musí mít alespoň jednu z uvedených možností; z tohoto důvodu není nezbytné zavádět institut poskytnutí jistoty do českého právního řádu, neboť alternativy písmene a) a c) již náš právní řád umožňuje.

Článek 23 písm. c) nařízení o EET požaduje v případě, že dlužník (povinný) napadl rozhodnutí, které bylo potvrzeno jako evropský exekuční titul,

včetně návrhu na přezkum nebo že požádal o opravu nebo zrušení potvrzení evropského exekučního titulu, aby bylo dlužníkovi (povinnému) umožněno účinně požádat soud o zastavení řízení. Institut zastavení výkonu rozhodnutí je obsažen zvláště v § 268 o.s.ř., přičemž zastavení výkonu rozhodnutí podle článku 23 písm. c) nařízení o EET můžeme zařadit pod důvody uvedené v § 268 odst. 1 písm. h) o.s.ř..

Co se týká minimálních standardů na formu doručení, byla úprava doručování v českém o.s.ř. novelizována zákonem č. 555/2004 Sb. a tuto novou úpravu je možné považovat za dostatečnou v souvislosti s požadavky, které vyplývají z kapitoly III nařízení o EET. Soudy příslušné k přezkoumání plného respektování minimálních procesních norem by měly, pokud jsou normy dodrženy, vydat potvrzení evropského exekučního titulu, které činí přezkum a jeho výsledek transparentními. Zvláště způsob doručování, který je založen na právní fikci, nelze, pokud jde o respektování těchto minimálních norem, považovat za dostatečný pro potvrzení rozhodnutí jako evropský exekuční titul.

V České Republice existují „organizační“ nejasnosti, i pokud se jedná o aplikaci nařízení o EET. Není zcela zřejmé, do jakého soudního oddělení a do jaké rejstříku spadají návrhy na potvrzení rozhodnutí jako evropského exekučního titulu (zda-li civilní či exekuční). Dále není jasné, proč ustanovení § 200ua odst. 1 o.s.ř. nařizuje, aby soud o návrhu na potvrzení rozhodnutí jako evropského exekučního titulu rozhodoval usnesením, když samotné nařízení o EET obsahuje vzorové formuláře k potvrzení rozhodnutí jako evropský exekuční titul viz. příloha 1-3 nařízení o EET. Nejasná zůstává také povinnost poučení o možnosti potvrzení rozhodnutí jako evropský exekuční titul podle článku 17 nařízení o EET. Tato povinnost by měla být splněna totiž již např. v předvolání k jednání.

4. Porovnání výše popsaných právních předpisů tj. nařízení Brusel I a nařízení o EET ve věci uznání a výkonu rozhodnutí

Pro porovnání obou výše popsaných nařízení je podstatné popsat jejich vzájemný vztah respektive postup jejich přijímání. Jak již bylo uvedeno dříve, nařízení Brusel I bylo přijato za účelem zefektivnění spolupráce soudních orgánů členských států ve věcech občanských a obchodních. Předmětem jeho regulace je určení příslušnosti soudů členských států a dále pak uznávání a výkon rozhodnutí přijatých v jednom členském státě jinými členskými státy. K tomu je v tomto nařízení dostatečně stanoven postup zajišťující žalovanému zachování základních práv v rámci spravedlivého procesu. Praxe však ukázala potřebu zjednodušit v tomto nařízení stanovený postup stanovený pro výkon již vydaného rozhodnutí alespoň v případech řízení o nesporných nárocích a tím tak tato řízení zkrátit a „zlevnit“. Bylo tedy přijato nařízení o EET, které mělo tomuto požadavku vyhovět.

Vznikla situace, kdy existují dva předpisy upravující stejnou problematiku tj. uznávání a výkon rozhodnutí v rámci civilního řízení před soudními orgány členských států. Nařízení Brusel I je však ve vztahu k uznávání a výkonu rozhodnutí použitelné u širšího okruhu exekučních titulů, neboť nařízení o EET zahrnuje právě jen ta rozhodnutí, ve kterých se jedná o nesporné nároky (viz. subkapitola Účel, oblast působnosti a definice nařízení o EET). Vztah mezi oběma nařízeními je vymezen čl. 27 nařízení o EET v tom smyslu, že záleží jen na návrhovateli, zda u těch exekučních titulů, které spadají do působnosti obou nařízení, navrhne soudu postup dle nařízení Brusel I nebo zda využije „rychlejší“ cesty a požádá o vydání evropského exekučního titulu a pak v exekučním řízení využije výhod upravených v nařízení o EET. Nařízení o EET však plně navazuje na nařízení Brusel I i v jiných svých částech a je tedy třeba je vykládat a aplikovat společně. Například podmínkou potvrzení titulu

jako evropského exekučního titulu je mimo jiné skutečnost, že rozhodnutí není v rozporu s pravidly o příslušnosti dle nařízení Brusel I.¹⁸

Zkrácení vykonávacího řízení dle nařízení o EET spočívá ve vypuštění fáze řízení o prohlášení vykonatelnosti. Veřejné listiny a rozhodnutí, u kterých před jejich vydáním byly v nalézacím řízení dodrženy minimální standardy procesního postupu stanovené v nařízení o EET, a u kterých dlužník prokazatelně nepopírá existenci ani výši peněžitého nároku, jsou pak potvrzeny jako evropský exekuční titul a v jiné členské státě mohou být vykonány stejně jako exekuční tituly vdané vnitrostátními soudními orgány. Nařízením o EET je tedy nejen zrušeno řízení o prohlášení vykonatelnosti zavedené nařízením Brusel I, ale je také omezena možnost neprovedení výkonu rozhodnutí především z důvodu nedodržení procesních náležitostí řízení stanovených v nařízení Brusel I.

Článek 3 nařízení o EET stanoví požadavky na exekuční tituly, které mohou být jako evropské exekuční tituly potvrzeny. Tomuto vymezení odpovídají dle O.S.Ř. zejména následující rozhodnutí: platební rozkaz, usnesení o schválení smíru, rozsudek pro uznání, rozsudek pro zmeškání. Tato rozhodnutí přirozeně musí splňovat i podmínky uvedené v nařízení o EET v článku 6. Jednou z nich je jejich vykonatelnost. Ačkoliv takové rozhodnutí bude většinou v praxi opatřeno doložkou vykonatelnosti, není na rozdíl od výkonu jiných zahraničních titulů vyznačení této doložky podmínkou, neboť vykonatelnost tohoto rozhodnutí je již podmínkou pro to, aby bylo rozhodnutí potvrzeno jako evropský exekuční titul.

I v případě evropského exekučního titulu je však třeba zachovávat určité minimální procesní standardy postupu v nalézacím řízení. Není-li tato podmínka dodržena, nemohou být vydaná rozhodnutí prohlášena jako evropské exekuční tituly a oprávněné osoby jsou odkázány na řízení dle ustanovení nařízení Brusel I. Rozdílný postup při výkonu rozhodnutí dle obou popsaných nařízení, jak již bylo uvedeno výše, spočívá v tom, že dle nařízení o EET tedy není třeba před

---

¹⁸ Bělohlávek A., Evropský exekuční titul, Právní rádce, 2006

nařízením exekuce vydávat rozhodnutí o prohlášení vykonatelnosti rozhodnutí na území členského státu, kde má být vykonáno. Možnost zamítnutí výkonu je uvedena v nařízení o EET v článku 21 a na rozdíl od nařízení Brusel I jsou podmínky pro takové zamítnutí výkonu podstatně zúženy.

Významným faktem je, že exekuční soud nemůže přezkoumávat, zda skutečně nastaly předpoklady pro potvrzení exekučního titulu jako evropského exekučního titulu, které stanoví nařízení. Článek 21 odst. 2 výslovně uvádí, že v žádném případě nesmí být v členském státě výkon rozhodnutí nebo jeho potvrzení jako evropského nařízení výkonu přezkoumáváno ve věci samé. K revizi vydaného potvrzení slouží jen možnost jeho opravy či zrušení, které však probíhají u orgánu, který potvrzení o evropském exekučním titulu vydal. Namítne-li v řízení dlužník, že titul neměl být potvrzen jako evropský exekuční titul a exekuční řízení nemělo být vedeno podle tohoto nařízení, poučí pouze exekuční soud účastníka o jeho procesním právu žádat opravu či zrušení potvrzení. V souladu s čl. 23 po dobu vyřízení žádosti o opravu či zrušení potvrzení (stejně jako po dobu přezkumu rozhodnutí potvrzeného jako evropský exekuční titul) může exekuční soud omezit exekuci jen na zajišťovací opatření, podmínit výkon poskytnutím jistoty a ve výjimečných případech i exekuci zastavit.

S ohledem na výše uvedené se je patrné, že oba tyto nástroje mají na poli evropského mezinárodního práva soukromého procesního svůj význam a jsou vhodné pro různé situace. Základní výhodu nařízení Brusel I jednoznačně shledávám v možnosti jeho širšího využití, zatímco výhodou nařízení o EET je zakotvení nástroje k rychlému vymožení nároku vzniklého ze soukromoprávního sporu. Jeho úskalím však může naopak být eventuelní pochybení v oblasti zachování minimálních norem řízení, které mají zajišťovat dodržování pravidel spravedlivého procesu, neboť toto pochybení se bude prokazovat a odstraňovat, dle mého názoru, složitějším způsobem, než v případě řízení dle ustanovení nařízení Brusel I.

Ačkoli je nařízení o EET v platnosti již téměř tři roky, zkušenosti s jeho praktickou aplikací nejsou zatím příliš rozsáhlé. Na rozdíl od nařízení Brusel I,

které v podstatě převzalo úpravu v té době již téměř 30 let platné Bruselské úmluvy, nařízení o EET představuje svým charakterem zcela nový koncept na poli soudní spolupráce. Význam nařízení může v čase vzrůstat s ohledem na další právní oblasti, jejichž úprava byla již na komunitární úrovni schválena nebo se v brzké budoucnosti připravuje.

5. Závěr

Mezinárodní právo soukromé procesní ušlo od dob svého vzniku velmi dlouhou cestu. Od jednotlivých *ad hoc* kolizních ustanovení přes postupně vytvářené soubory právních norem v právních řádech jednotlivých států našlo svůj dosavadní vrchol v evropské úpravě, zejména pak v souvislosti s přechodem problematiky do prvního pilíře v rámci Amsterdamské smlouvy, která ve svém důsledku vyústila v přijetí v této práci rozebíraných nařízeních. Zvolená právní forma, která požaduje přímou aplikovatelnost pro všechny členské státy bez možnosti odchylky v důsledku rozdílné transpozice, významným způsobem zvyšuje právní jistotu subjektů realizujících své zájmy na jednotném evropském trhu přeshraničním způsobem.

Fungující soudní spolupráce v civilních věcech s přeshraničním prvkem, zejména pak stanovení jasných pravidel pro příslušnost soudů a orientace na jednoduché, rychlé a zbytečnými formalitami nezatížené řízení společně s uznáváním rozhodnutí a umožněním jeho snadnějšího výkonu se postupně stává realitou. Vzhledem k zachování maximální kontinuity s předchozí právní úpravou (zejména návaznost Bruselu I na Bruselskou úmluvu) byly obě normy přijaty bez větších problémů a interpretačních nejasností, které se obvykle pojí s nově zavedenou právní úpravou. Klíčovou úlohu v tomto procesu sehrála již dříve publikovaná rozsáhlá judikatura Evropského soudního dvora k Bruselské úmluvě.

Při zpracování výše popsané problematiky jsem došla k poznání, že nejen dvě výše podrobněji popsaná nařízení, ale i ostatní nařízení z oblasti procesního práva spolu tvoří celek, v jehož rámci se navzájem doplňují. Je proto nezbytné zaobírat se těmito předpisy komplexně a nevytrhovat je při jejich používání z kontextu úpravy předpisů ostatních.

V závěru své práce jsem se pokusila porovnat nařízení, která byla předmětem této mé práce a došla jsem z závěru, že každé z nich má své výhody a nevýhody. Asi největší slabinou zůstává omezení evropského exekučního

titulu na nesporné pohledávky a nemožnost přezkumu exekučního titulu ve státě výkonu. Na jednu stranu tak úprava dopadá na relativně úzce vymezenou kategorii pohledávek, ale na druhou stranu u této kategorie zásadním způsobem omezuje právo dlužníka domáhat se zastavení zjevně nesprávné exekuce. Dlužník může takové rozhodnutí o výkonu napadnout výlučně ve státě původu a vedle dalších nákladů a protahování celého procesu je ohrožen zejména rizikem neoprávněného výkonu, neboť soud členského státu výkonu není povinen v takovém případě vykonávací řízení přerušit nebo zastavit.

Spravedlivé a přiměřené vyřešení těchto sporných otázek je jedním z úkolů pro budoucí rozvoj evropského mezinárodního práva soukromého a procesního, a to jak v oblasti judikatury, tak případné novelizace nařízení.

Seznam literatury:

- Bělohlávek A. J., Pracovněprávní vztahy s mezinárodním prvkem, Právo a podnikání, Praha, 2005
- Bělohlávek A.J., Evropský exekuční titul, Právní rádce, 2006
- Bělohlávek A.J., výhrada veřejného pořádku hmotněprávního a procesního ve vztazích s mezinárodním prvkem, Právník, 2006
- Brodec J., Evropský exekuční titul a evropský platební rozkaz, Právník, 2005
- Brodec J., Uznání a výkon soudních rozhodnutí v rámci Evropské unie (dle nařízení č. 44/2001 a č. 1346/2006), disertační práce, Praha, 2006
- Čech O., Evropské procesní právo - evropský exekuční titul pro nesporné nároky, Právo pro podnikání a zaměstnání, 2007
- Dědič J., Čech P., Obchodní právo po vstupu ČR do EU, Bova Polygon, 2006
- Hromada M., Prohlášení vykonatelnosti dle Nařízení Rady (ES) 44/2001 v praxi českých soudů, Wroclaw, 2007
- Kasíková M., EET - nová fáze komunitární úpravy exekucí, Právní zpravodaj, 2006
- Kučera Z., Tichý L., Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním, Panorama, 1989
- Kučera Z., Mezinárodní právo soukromé, 6. vydání, Brno, 2004
- Malenovský J., K nové doktríně Ústavního soudu ČR v otázce vztahů českého, komunitárního a mezinárodního práva, Právní rozhledy, 2006
- Ondřej J., Uznání a výkon rozhodnutí v civilních věcech vydaných v jiných členských státech ES/EU, Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2007
- Pauknerová M., Evropské mezinárodní právo soukromé a procesní – aktuální otázky, Právní rozhledy, 2003
- Pauknerová M., Mezinárodní civilní procesní právo po vstupu ČR do EU, Právní rozhledy, 2004
- Pauknerová M., Perspektivy mezinárodního práva soukromého a procesního v Evropské unii, 2005
- Pauknerová M., Evropské mezinárodní právo soukromé, C.H.Beck, 2008
- Pelikánová I., Význam komunitárního práva pro právní praxi stále roste, Právní zpravodaj, 2007

- Rozehnalová N., Týč V., Evropský justiční prostor v civilních otázkách, Brno, 2003
- Rozehnalová N., Týč V., Novotná M., Evropské mezinárodní právo soukromé, Spisy Právnické fakulty MU Brno, Brno, 2000
- Rozehnalová N., Evropské mezinárodní právo soukromé, Brno, 1998
- Tichý L. a kol., Evropské právo, 3. vydání, 2006
- Tomášek M., Vytyčování hranic prvního a třetího pilíře Evropské unie, Právník, 2005
- Vaške, Uznání a výkon cizích rozhodnutí v České republice, C.H.Beck, 2007
- Zahradníková R., Praxe aplikace Nařízení, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky v České Republice, Wrocław, 2007